

BİR İNTİHAL
SORUŞTURMASININ
İBRET LİK HİKÂYESİ

İSMAİL GÜLEÇ

**BİR İNTİHAL SORUŞTURMASININ
İBRETİLİK HİKÂYESİ**
İsmail Güleç

Sayfa Tasarım: Adem Şenel

Kapak Tasarım: Fatih Durmuş

1. Baskı Aralık 2022

ISBN: 978-605-80624-8-1

Baskı: Egokitap

Alemdar Mah. Küçük Sok. No: 6/10

Tel: 0212 528 9 528 Sertifika No: 51549

Fatih - İstanbul

PATİ KİTAP

patiakademik@gmail.com

BİR İNTİHAL
SORUŞTURMASININ
İBRET LİK HİKÂYESİ

İSMAİL GÜLEÇ

Sunuş

Aklımda böyle bir kitap yazmak hiç yoktu. Beş sene önce açılmış ve kapanmış ve unuttuğum bir dosyanın 2022 Eylül’ünde yeniden açılarak sanki intihal suçu işlemişim, beş sene önceki komisyon üzerini örtmüş gibi yeniden açılması üzerine bu kitabı yazmaya karar verdim.

Bu kitabı yazmakla ise iki amacım vardı. İlki bu vesile ile intihalin ne olduğunu bir soruşturma dosyası üzerinden genç araştırmacılara göstermek. İkincisi hasbelkader bir yerde yöneticiliğe gelip yetkisini haksızca kullananların yaptıklarını anlatmak. Bundan sonra haksızlık yapacak olanların yapmadan önce bir kez daha düşünmelerini sağlamak.

Soruşturma konusunu biraz daha açayım. 2015 yılında Kıbrıs’ta bir üniversitenin kuruluşunda görevlendirildim ve hayatımda ilk kez Kıbrıs’a gittim. İşten güçten fırsat buldukça Kıbrıs’ı geziyordum. Gezdikçe de çok farklı bir Kıbrıs görüyor ve şaşıırıyordum. Şaşırdığım bir diğer nokta da Kıbrıs’ta yaşayanların bile birçok yeri ilk defa benden duyuyor olmaları idi. Türkiye’den gelen biri olarak Kıbrıs’ı bilmiyor olmam normal kabul edilebilirdi ancak uzun yıllardan beri Kıbrıs’ta yaşayanların çok önemli yerleri bilmemesi üzüntü vericiydi.

Kıbrıs deniz ve gazinodan ibaret değil elbette. Burada büyük bir tarih ve güzel bir coğrafya var. Roma, Bizans, Lusignan, Venedik, İngiliz ve Osmanlı hep burada ve bir arada.

Kıbrıs tarihi Akdeniz tarihinin bir özeti, Akdeniz tarihi de Dünya tarihinin.

Gezdikçe ve gördükçe etkilendiğim bu tarihi coğrafyayı Türkiye'den gelen arkadaşlarıma gezdiriyor ve öğrendiklerimi onlara anlatıyor, adeta rehberlik yapıyordum. Öğrendiklerimi ve gördüklerimi de kişisel web sayfamda paylaşıyordum. Yazılar belli bir sayıya ulaşınca da türbe ve tekkelerle ilgili olanları bir araya getirip *Kıbrıs'ın Manevi Mimarları* adıyla 2016 yılında yayınladım.

Özellikle Türkiye'den gelenlere Kıbrıs'ı tanıtmak için kitaplar hazırladım. *Kıbrıs'ın Manevi Atlası*, *Gazi Mağusa Gezi Rehberi*, *Lefkoşa Suriçi Rehberi* kitapları ilgi gördü ve beğenildi. Türkiye'den gelenlere hediye edilen bu kitapların öncüsü ise *Kıbrıs'ın Manevi Mimarları* isimli biri çocuklar dışı gençler için hazırladığım iki kitaptı. Hikâye de bu iki kitabın yayınlanması ile başladı.

Yayınlanmasından sonra, özellikle Türkiye'ye ve İslam'a karşı pek dostça tutum ve davranışları olmayan bir grup kitabı manşetlere çıkardı ve beni eleştirdi. Detaylarını ileride okuyacağınız bu olaydan sonra o kesimden bir isim hakkımda intihal suçlamasında bulundu. YÖK, üniversiteye iletti ve 2017 yılında hakkımda bir soruşturma komisyonu oluşturuldu. Yapılan incelemeler ve benim açıklamalarımın ardından intihal olmadığına dair bir yazı ile YÖK'e dosya iade edildi.

Bu olaydan tam beş yıl sonra, rektör atanmasına birkaç ay kala bir e-mail aldım. Etik Kurul benden intihal konusunda savunma yapmamı istiyordu. Beş sene önce yaptığım gibi bir açıklama yazdım ve eklerle birlikte dosyayı gönderdim. Kurul içinde konunun çok ciddi olduğunu, hakkımda araştırma yapılması gerektiğini ve özel olarak incelenmesi

gerektiğine dair konuşmalar yapıldığını duyunca niyetin başka olduğunu anladım ve süreci kitaplaştırmaya karar verdim.

İntihal suçlaması burada benim için üzerinde durulacak bir konu bile değil, çünkü ortada intihal yok. Asıl üzücü olan şey ağızlarını açtıklarında Allah'tan başka söz söyleyenlerin, Kıbrıs'ın Türk ve İslam yurdu olduğunu hatırlatan kitaplar yazarak yapmaya çalıştıkları şeyi engellediğim için Kıbrıs'taki Türk askerlerine işgalci diyen, Rumları Türklere tercih eden, İslam ve Müslüman deyince tüyleri ürperen, Kıbrıs'ın Türk ve Müslüman kimliğini örtmeye ve unutturmaya çalışanların düşmanca muameleye maruz kalmama sebep olan bir kitap vesilesi ile bana zulmetmesi.

Dikkatinizi çekmek ve ibret alınmasını istediğim olay budur.

İsmail Güleç

Serdivan 2 Aralık 2022

İçindekiler

Sunuş	5
Hikâye nasıl başladı?.....	11
Nasıl hazırladım?.....	13
Basında tartışıldı.....	15
Yapılan eleştiriler	17
Şiddet ve ölüm	22
Soruşturma nasıl başladı?	27
İntihal nedir, ne değildir?	31
İntihal nedir?	35
İlk Soruşturma.....	41
İkinci kez Etik Kurul'da inceleme	46
Sonsöz	49
Ek : İntihal edildiği söylenen kitap hakkında bir değerlendirme	51
Ek 2: Kıbrıs ile ilgili yaptığım çalışmalar	69

Hikâye nasıl başladı?

Bugün, Türkiye’de Kıbrıs denilince akla hemen deniz ve gazino gelir. Doğrusunu söylemek gerekirse ben de Kıbrıs’ı görene kadar öyle düşünürdüm. Gelip gezdikten sonra Kıbrıs’ı deniz ve gazinodan ibaret görmenin haksız bir itham olduğunu, Kıbrıs’ın bu kadar zengin bir tarih ve kültüre ev sahipliği yaptığını görünce şaşırdım. Gezdikçe hayretim ve hayranlığım daha da arttı. Kıbrıs’ın tarihi eser bakımından bu kadar zengin olacağını hiç düşünmemiştim.

Vakit ve fırsat buldukça gezmeye, Lefkoşa’dan başladım. Gezdiğim yerlerin önce fotoğraflarını sosyal medyada paylaşmaya başladım. Sonra eserleri tanıtan yazılar yazarak şahsi sitemde* yayınladım.** Yeni bir yer görme merakı ve hevesinin yanına yeni bir yazı yazma heyecanı da eklenince hafta sonlarını iple çeker oldum.

Bu yazıları kitaplaştırmaya karar vermeme ise bir gezi esnasında yaşadığım bir olay oldu. Doktora tezim İsmail Hakkı Bursevî’nin *Rûhu’l-Mesnevî*’si üzerine idi. Bursevî’nin şeyh-i azizi Atpazarlı Osman Fazlı İlâhî’nin türbesi Mağusa’da idi ve ben de türbeyi ziyaret etmek için Mağusa’ya gittim.

Kıbrıs’ta Kutup Osman olarak bilinen Osman Fazlî-i İlâhî’nin türbesini ziyarete gitmeden önce yerini sordum, tarifini aldım. Tarif edilen yere gittim ama bir türlü Kutup

* <http://www.ismailgulec.net/yazilar-gezi.php>

** www.ismailgulec.net

Osman'ın türbesini bulamıyordum. Türbenin çevresini dolaşıp durdum. Arabayla bulamayacağımı düşünerek park ettim ve bu sefer yürüyerek aramaya başladım. Motoruyla hazır yiyecek dağıtımı yapan bir gence sordum bileceğini düşünerek. Yüzüme garip bir şekilde baktı ve sonra sordugum ismi ilk defa duyduğunu söyledi. Derken kendisine yiyecek getirilen esnaftan olduğunu tahmin ettiğim orta yaşlarda bir adama sordum, o da farklı bir tepki göstermedi ve bilmediğini söyledi. Ben şimdi kime sorayım diye düşünürken aklıma Namık Kemal Lisesi'nin yanında olduğu geldi ve liseyi sordum. Hemen şurası dediler. Meğer türbenin girişinden defalarca geçmişim, ama bulamamışım.

Lisenin duvarına bitişik arazide olan türbeyi o sokakta çalışan biri ile her yeri karış karış bildiğini tahmin ettiğim bir hazır yiyecek dağıtıcısı bilemeyince üzüldüm ilk olarak. Sonra lise öğrencileri geldi, bir de onlara sorayım dedim. Onlar da bilemeyince kendi kendime bir şeyler yapmalıyım dedim. Kıbrıs'taki türbeleri tarif eden ve bilgi veren bir kitap hazırlamayı ilk kez o an düşündüm.

Kendime hedef kitle olarak gençleri ve çocukları seçtim ve onların kolay okuyabileceklerini düşündüğüm bir üslupta Kıbrıs'ın bir Türk beldesi olmasının hikayesini şehitler ve erenler üzerinden anlatmak istedim. İstedim ki her bir Kıbrıs Türk'ü bu cennet vatanı, atalarının canlarıyla, kanlarıyla ödeyerek aldıklarını ve miras bıraktıklarını bilsin, şehit türbelerini gördükçe atalarını hatırlasın, bir gün aynı durumla tekrar karşılaşabileceğini unutmasın.

Büyük bir kısmını daha önce sitemde yayınladığım on dört türbeyi bir araya getirdim. Türbelerin üçü Kıbrıs'ı fethetmek için gelen Müslümanlara aitti. Türklerin halası Ümmü Haram, Kırklar Tekkesi ile Serdar Ömer ve arkadaşları kitabın ilk bölümünü oluşturuyordu. İkinci bölümde 1570 ile

başlayan Türklerin Kıbrıs'ı fethi esnasında şehit düşen erenlerimiz ve yiğitlerimiz yer alıyor. Şeyh Aziz Efendi, Kurt Baba veya Üçler Türbesi, İttik Dede, Yediler Tekkesi, Karababa Tekkesi, Canbolat, Öksüz Dede, Ağlayan Dede ve Öksüzce Dede. Son bölümde ise Kutup Osman ile bir Hristiyan ermişi Aziz Barnabas'ı anlattım. Çünkü Aziz Barnabas sadece Hristiyanlar için değil, bizim için de çok önemli bir Allah dostu idi.

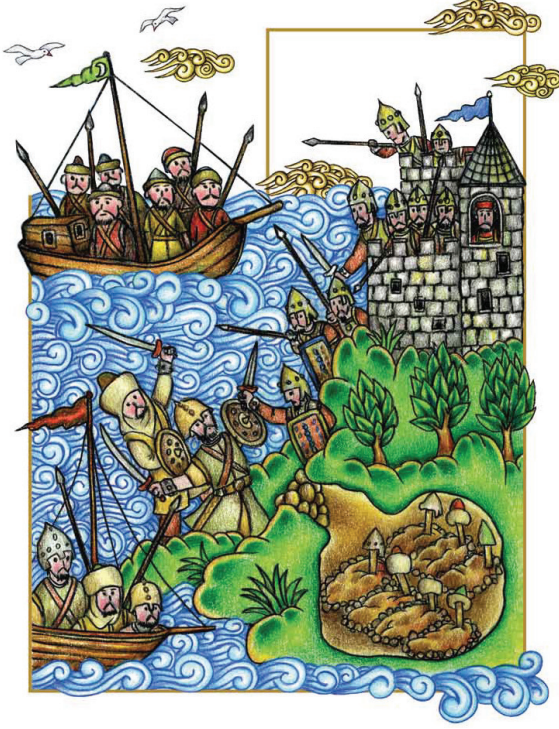
Nasıl hazırladım?

Metinleri hazırladım ancak muhatabın kim olacağına bir türlü karar veremiyordum. Çocukları muhatap alıp resimli mi hazırlamalıyım, gençleri ve halkı düşünüp fotoğraflı mı? Sonunda her ikisi için ayrı ayrı hazırlamaya karar verdim. Çocuklar için hazırladığım metni biraz daha sadeleştirip dilini ve üslubunu çocuklara göre uyarladım.

Türbeler hakkında iki tür bilgi vermiştim. İlk türbenin yeri, görünümü, ulaşımına dair güncel bilgilerdi. İkinci kısım bilgi ise türbede medfun zevatın hayatı hakkında kaynaklardan topladığım bilgiler idi. Ancak bu kaynaklarda verilen bilgiler birbiri ile çelişiyordu ve ben sebeplerini söyleyerek bana makul geleni tercih ediyordum. Yararlandığım kaynakların listesini ise kitabın en sonunda verdim. Hatta elime ilk aldığım kaynağın müellifi olan ve beni YÖK'e şikâyet eden Tuncer Bağışkan'ın kitabını da önsözde övmüş, çok yararlandığımı belirterek kendisine teşekkür etmiştim.

Daha sonra birlikte birçok kitap hazırladığım grafik sanatçısı Fatih M. Durmuş ağabeyime konuyu açtım, resimleyip resimlemeyeceğini sordum. Eksik olmasın, heyecanımı paylaştı ve kabul etti. O da her bir türbe için resimler çizmeye başladı. Fatih Durmuş'un kendine has bir üslubu vardı.

Minyatürü geliştirerek yeni bir tarz elde etmişti ve kitaplarında minyatürün modernize edilmiş halini kullanıyordu. Ben de onun üslubunu çok beğendiğim için resimleri çizmesini istirham etmiştim. Fatih abi, yaklaşık altı aylık bir çalışma sonucunda kitabı resimlemeyi tamamladı ve basıya hazır hale getirdi.

Kitaptan Fatih Durmuş'un resimlendirdiği örnek bir sayfa

Metni tamamladıktan sonra uzman görüşüne başvurmak istedim ve Doç. Dr. Bekir İnce, Dr. Faruk Dindar ve Dr. Neslihan Yücelşen'e gönderdim. Onlardan gelen tavsiye ve uyarılarla metne son halini verdim. Sıra gençler için yazılan kitaba gelmişti.

O çocuklara göre daha kolay oldu. Çünkü gezilerde çektiğimiz fotoğrafları kullanacaktık. Dolayısıyla hazırlanması çocuklar için olan kitap kadar uzun sürmedi.

Basında tartışıldı

Kitaplar güzel bir şekilde basıldıktan sonra sıra dağıtımına gelmişti. Amacım Kıbrıs'taki ilk okulların 4 ve 5. sınıf öğrencileri ile orta okul öğrencilerinden isteyenlere vermek idi. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin almak gerektiği söyleince bir yazı ile okullarda dağıtılması için izin isteyen bir dilekçe ile başvurdum.

YENİ DÜZEN
Emek En Güçlü Düşüncedir
4 Eylül
6 OCAK 2017 CUMA
www.yeniduzen.com
SAYI: 1932

Terör bu kez İzmir'i vurdu
İzmir'de bir terör saldırısı gerçekleşti. Bir araçta bulunan bomba patladı ve yaralılar çıktı. Saldırı 1 kişi ile bir araba kullanırken yaşanmış. Saldırıdan 2 terörist de öldürüldü, birer yaralı, saldırıya bakan jandarmalarda 18 bulgular JİYCE'ye gönderildi, dedi. 52

Babaya dava okudu, çocukların velayeti anneanneye!
Girne'nin sevilen teniserlerinden 37 yaşındaki Aliye İnci-yazı yazdığı için ölmüştür, anne-dada okudu, çocukları ön vermiş baba-dad, 54

İlkokullara 'Kıbrıs'ın Manevi Mimarları' adı altında dini kitap:
"Bir şey çok istiyorsanız o zaman 'abdestli' olacaksınız!"
EĞİTİM BÜMÜ?
"Hespalet'ta İlahiyat Koleji yanında faaliyet gösteren Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi (KİSBU) tarafından 'Kıbrıs'ın Manevi Mimarları' adlı altında dini içerikli kitaplar hazırlanarak, Lefkoşa'daki ilkokullara ve Eğitim Bakanlığı'na 'İncelenmesi' için gönderildi. Kitaptaki kimi cümleler dikkat çekti..."
Aziz Bababası' hücreye atılır, ertesi gün önce tasarılar, sonra da yakarlar...
Dua edin ki siz de aziz olasınız...
Hırzlar, katiller kötü insanları hayalete akıllarından öyle korur okumazlar ki şehri terk etmişler...
Kebabçı, Kurt Baba'nın mübarek bir zat olduğuna inanmış ve müstahabilerden kurtulmuş bir asker gören Venedikliler o kadar şaşkınlara ki...
"Mum yakmayalım. Bizim örümüzde mum yakmak yoktur" diyecek bir şey istiyenli ki ne kadar mesul selamla namaza kimi...

Talim Terbiye: İncelemeye aldık
Konuya ilgili YENİDÜZEN'e konuşan İlahiyat Dairesi Müdürü Ali Bulutcan, söz konusu kitapçıkta bir mücazat yapıldığını belirterek, Talim Terbiye Müdürlüğü tarafından incelenmeye alındığını dile getirdi.
Görüm YENİDÜZEN'den 123

KTÖS'ten çok sert açıklama:
"UBP-DP, yolsuzluk, rüşvet, adam kayırma, ganimet paylaşımı..." 57

Kitapla ilgili çıkan gazete manşeti

Başvuruma cevap verilmedi. Ne kabul edildi ne de reddedildi. Başvurumuzun üzerinden üç ay kadar bir zaman geçmişti. Bir sabah kitabın bir gazetenin manşetini süslediğini görünce artık okullarda kitabın dağıtılmasına izin verilmeyeceğini anladım. Biz de kitapları isteyenlere ücretsiz bir şekilde dağıtmaya başladık.

Kıbrıs'ta var olan sorunları, mesela göç olaylarını sosyologlardan, güvenlik meselesini polis ve askerden, sağlık sorunlarını doktor ve hemşirelerden, ekonomik sorunları ekonomistlerden, turizmi turizmcilerden, üniversiteyi üniversite idarecilerinden, çözüm müzakerelerini siyasetçilerden iyi bilen, o kadar çok şeyle ilgilendiği için bilmesi gerekenleri unutan ve kendilerini ülkenin en akıllısı sanan bir grup eleştirdiklerini zannederek sinelerinde sakladıkları kini kusmuşlardı. Birtakım zırvalardan meydana gelen bu gazete haberi taraftarlarının sosyal medya hesapları marifetiyle iyice yayıldı ve bana burada telaffuz edemeyeceğim ağır hakaretler edildi.

Gençliğimde ve üniversite yıllarında duyduğum birtakım cümleleri hâlâ tekrar eden kendisini barış ve sevgi dolu insancıl olarak tanımlayan bu art niyetli ve kesin inançlı güruhun salya ile karışık hakaretimiz sözleriyle sosyal medyada adeta linç edildim. Kendilerinden birine binde biri söylendiğinde ortalığı ayağa kaldıranların tanımadıkları, bilmedikleri birine bir tokat da benden diyerek aklına gelen ilk hakaret sözcüğüyle vuran, kendilerinde her şeyi söyleme hakkı gören, iyilik, güzellik, barış, sevgi gibi sözcükleri kendi familyalarından olanlar için kullanan bu hoşgörü fukaraları için oynatmaya değer kalemim yoktu. Cahil ve önyargılı birine laf anlatmanın deveye hendek atlatmaktan zor olduğunu bilenlerdenim. Ancak hiç cevap vermemek bir zaaf olarak algılandı ve suçlamaları kabul ettiğim şeklinde yorumlanınca

dayanamadım ve konu ile ilgili bilgisi olmayanları ve iyi niyetle olayın aslını öğrenmek isteyenleri düşünerek bilimsellikten uzak, kin ve nefret dolu iftiralara cevap vermeye karar verdim ve gazeteye gönderdim. Yayınlayıp yayınlamadıklarını tahmin edebilirsiniz.

Yapılan eleştiriler

Onca hakarete uğramamın nedeni olan kitapta geçen cümleler aktarmadan önce bir konuyu tekrar hatırlatayım. Bu rivayetlerin hiçbirini ilk kez ben yazmadım, anlatılanlardan ve yazılanlardan aktardım. Kıbrıs efsaneleri, masalları ve hikayelerinde örneklerinin olduğunu da hatırlattıktan sonra suçlandığım cümleleri aktarıyorum.

Aziz Barnabas'ı hücreye attılar, ertesi gün önce taşlarlar, sonra da yakarlar.

Dua edin ki aziz olasın.

Hırsızlar, katiller, kötü insanlar hayalet askerlerden öyle bir korkarlar ki şehri terk etmişler

Kurt Baba'nın mübarek bir zat olduğuna inanmış ve müşterilerine içki servisini bırakmış.

Kellesi koltuğunda savaşıyor bir asker gören Venedikliler o kadar şaşırılmışlar ki

Mum yakmayın, bizim örfümüzde mum yakmak yoktur.

Bir şeyin olmasını çok istiyorsunuz, bir kere abdestli olacaksınız.

Sadece bir şey isteyin.

İki rekat mescidi selamlama namazı kılın.

Hırsızlar, katiller, kötü insanlar hayalet askerlerden öyle korkar olmuşlar ki

Aziz Barnabas'ı taşlarlar sonra da yakarlar...

Kellesi koltukta savaşan bir asker gören Venedikliler...

Bu haberi yazanlar, okuyanların kitap hakkında şöyle düşünmelerini istiyor olmalılar:

- ağdışı, gerici
- Dinci
- Gerçekten uzak, hayali varlıklar
- Art niyetli
- şiddete teşvik ediyor
- Irkçı
- Kötülüğü ğretiyor

Kitaptan rnek olarak seçilen bu cümlelerin benzerlerini ve daha ağırlarını Kıbrıs efsaneleri ve masallarında bulabildim. Ancak söz konusu Kıbrıs masalı ve efsanesi olunca ağdaş edebi metin olurken bir şehit veya Allah dostu için söylendiğinde bakış hemen değişeverir. Bunun nedeni gazetenin temellük ettiği inanç ve yargıdan başkası değildir.

Kötü niyetli gazeteci için değil ama konuyu bilmeyenler ve ocuk edebiyatı ile ilgilenenler için sırasıyla ithamlara cevap vermeye çalışacağım.

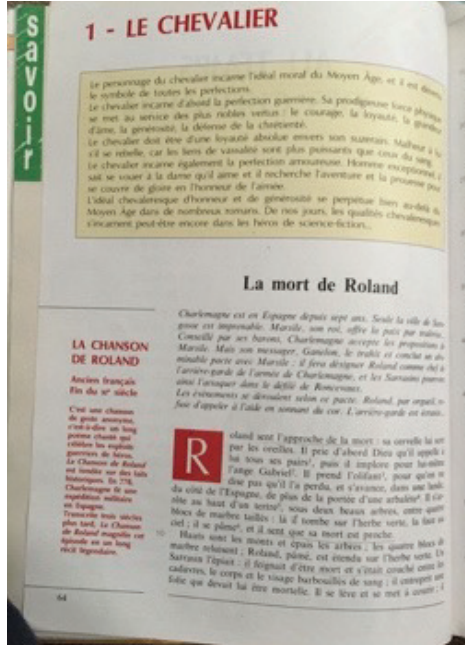
ocuk edebiyatı ürünlerinin niteliği; içinde barındırdığı fantastik unsurların niceliksel olarak çokluğu kadar nitelikçe de içinde barındırdığı çocuğu yakalayabilme gücüne bağlıdır. Bunun sadece günümüz ocuk edebiyatı ile ilgili bir durum olduğunu düşünmek bin yıllık ocuk edebiyatına haksızlık yapmak olur.

Yedi başlı ejderhayla savaşan Keloğlan'dan (masal türü), Dede Korkut'un Tepegöz'ne kadar (Hikaye türü) hiç terkedilmeyen bu anlatı, binlerce yıldır kitapta anlattığım efsanelere benzer olağanüstülükleri barındırıyor. Yazdıkları-mın hiçbiri Grim Kardeşler Masallarının eline su dkemez.

Günümüz çocukları masalları artık eskisi kadar dinlemiyorlar. Masalların yerini çizgi filmler ve animasyonlar aldı. Uzmanlar, masalların eskisi gibi rağbet görmemesinin nedenlerinden birinin çocukların söz konusu çocuk edebiyatı ürünlerinde yaşananları günümüz gerçekliğine uygun bulmayışı olduğunu düşünüyorlar. Bu kopukluk kültür aktarımına ilişkin sorunları da beraberinde getirdiği malumunuzdur.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel işlevi, çocukları kültürümüzle ve tarihimize ve onlara bizi biz yapan değerleri, hazinelerini göstermektir. Masallar ve efsaneler toplumun kültürünün taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Bu bağlamda *hırsızlar, katiller ve kötü* insanlarla mücadelenin ve bunu yaparken de dini bazı söylemlerden yararlanmanın yalnız bizim kültürümüze ait bir yöntem olmadığını, diğer kültürlerde de özellikle Batı Avrupa’da çocuklar için yazılan metinlerde de kulanılan bir yöntem olduğunu hatırlatmak isterim. Söz gelimi Fransızda ortaokul 7. Sınıf kitabında “Le mort de Roland” adlı parçada Roland’ın bir avuç arkadaşıyla beraber Müslüman Araplara karşı verdiği mücadele ele alınır ve kahramanın dini uğruna hayatını nasıl kahramanca verdiği anlatılır.*

* Fransızca ders kitaplarındaki örnekleri temin eden Bekir İnce’ye çok teşekkür ederim.

Berna Moran, fantastiği, “gerçekliğin mekân, zaman, karakter kavramlarını, canlı cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünya yaratan anlatıların tümüne verilen bir addır.” şeklinde tanımlar. Ayrıca Moran, fantastik edebiyatı üç sınıfa ayırır:

- Okurda tereddüt hâlinin olduğu anlatıları belirsiz fantastik,
- Olağanüstü gibi görünen fantastik olayların tabiat yasalarıyla açıklanabildiği anlatıları garip (tekinsiz) fantastik,
- Ontolojik bakımdan ayrı bir dünya sergileyen anlatıları ise olağan dışı olarak adlandırır.

Ömer Seyfettin, Moran’ın sözünü ettiği fantastik unsurları en ustaca kullanan çocuk edebiyatı yazarlarından. Onun, bizim hazırladığımız kitapta Canbolat Bey’in başından geçenlere benzer tarihi bir olaydan yola çıkarak yazdığı *Başını Vermeyen Şehit* isimli hikayesinde:

Bu başsız vücut uçar gibi koşuyordu. Kendi kellesini götürren zırhlı şövalyeye yetişt. Eliyle öyle bir vuruş vurdu ki... Lâin hemen yüksek atından tepesi üstü yuvarlandı. Götürmek istediği baş elinden yere düştü. Deli Mehmed’in başsız vücudu canlıymış gibi eğildi. Yerden kendi kesik başını aldı. Hemen oracığa, yorgun bir kahraman gibi, uzanıverdi. Bunu Kuru Kadı’dan başka kimse görmemişti! Herkes kaçan düşmanı kovalıyordu.

derken aslında edebiyatın bir başka temel özelliğine, kurmacaya gönderme yapıyordu. Akşit Göktürk kurmacanın dile getirdiği anlam ya da anlam tabakaları ile metin dışı gerçek yaşamın somut olguları arasında doğrudan doğruya bir özdeşlik ilişkisi kurulmasına elverişli olmayan söylem biçimi olduğunu söyler. Bir edebiyat metninde anlatılan dünya ile

bizim nesnel dünyamız arasında dolaysız bir koşut kurulamayacağı gerçeği çıkar karşımıza. Yani edebi metinde anlatılanlar, bizim içinde yaşadığımız gerçek dünyada olmak zorunda değildir. Dolayısıyla yukarıda anlatılanlar, bana yöneltilen eleştirilerin teorik bir zeminden yoksun olduğunu gösteriyor.

Sadece bir şey isteyin iki rekat mescidi selamlama namazı kılın.

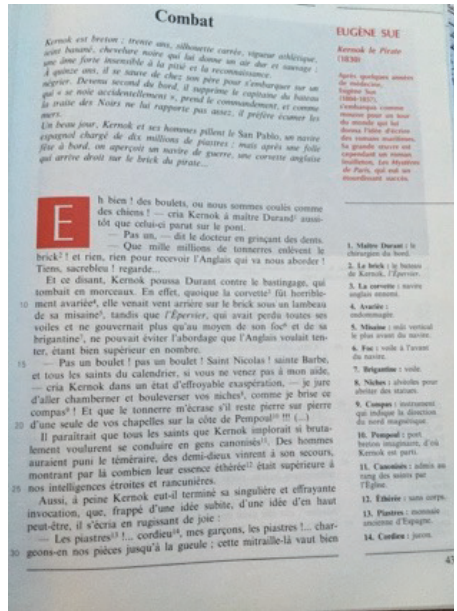
Bu cümlede rahatsız eden husus ilk defa ziyaret edilen mescid adabına ilişkin bir uygulamayı hatırlatmak. İslam'a dair herhangi bir uygulamayı çağdışı gören zihniyete göre bu cümle kasıtlı bir dini söylem içeriyor. Çocuklarına dinini öğretmeyen ve dinin öğretilmesine izin vermeyen bir toplum var mıdır acaba dünyada?

Daha önce de ifade etmiştim, dil aynı zamanda bir kültür aktarma aracıdır.

Kültürün en önemli ve etkili kaynaklarından biri de dindir. Din karşısındaki olumsuz tutumu ile bildiğimiz Fransadan bir örnek verelim.

Eugene Sue'nin *Kernok le Pirate* adlı eserinde Korsan Kernok, zor durumda kalınca söylediklerini hatırlatmak isterim.

- *Bir top değil! Bir top değil! Aziz Nicolas ve Aziz Barba ve tarihteki tüm azizler! Eğer benim yardımuma*

gelmezseniz diye korkunç bir şekilde ve çileden çıkmış bir halde haykırdı Kernok.

Öykünün ilerleyen bölümlerinde göklerden gelen bir yardım (bir fikir) Kernok'un imdadına yetişir ve Kernok kurtulur. Aziz Nicolas ve Aziz Barba'nın kim olduklarını anlatmama gerek var mı?

Şiddet ve ölüm

Aziz Barnabas'ı hücreye attılar, ertesi gün önce taşlarlar, sonra da yakarlar.

Eleştiriye konu olan olaylardan biri de metindeki şiddet ifade eden sözlerdir. Çocuklar için kaleme alınan hikayelerde, masallarda velhasıl çocuk edebiyatı metinlerde şiddete veya kötü güçlere yer verilmeli midir? Bu sorunun cevabını da arayalım.

Çocuk edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Selahattin Dilidüzgün bu konuyu şöyle izah ediyor:

Eğer masallar gerçek dünya ile Benzeşme çabasıdaysa içinde kötülük ve şiddeti de barındırması son derece doğaldır. Çünkü içinde yaşadığımız dünyada da şiddet bazen her biçimi ile bulunmaktadır. Cinayetler, gasplar, savaşlar, entrikaya dayalı ilişkiler, aşırı rekabet ya da kıskançlık gibi nedenlerle birbirini yok etme isteği, yoksulluk, doğal afetler hep bizim dünyamızın içinde geçen olaylardır. Nedenle çoğu masalın içinde az ya da çok bir şiddet öylesine ve kötü olaylara mutlaka rastlanır bu ötesinde tek yanlı olarak verilmek istenen dersin şiddet öneriyle sunulma çalışılmasında ki amaç, haklı ve haksız olanı daha iyi ve kesin olarak ayırabilmektir.

Dilidüzgün'ün sözünü ettiği durum sadece geleneksel çocuk edebiyatı ürünlerinde değil, çağdaş çocuk edebiyatı için de geçerlidir ve çok sayıda örnekleri vardır. Charles

19. yy. Gravürü: Zavallı çocuk dizleri üzerinde pardon derken

Perrault'nun Fransa'da 7. Sınıf ders kitabında yer alan bir metinden, *Le Festin de L'ogre* adlı eserinden küçük bir örnek verelim:

*Dev büyük bir bıçak almaya gitti ve çocuklardan birine yaklaşıp-
ken bıçağı sol elinde tuttuğı bir bileyi taşı ile bilemeye başladı.
Karısı ona seslendiğı anda çocuklardan birini eline alınıştı bile....*

Yüzyıllardır anlatılagelen *Kırmızı Başlıklı Kız*'da kurt
büyükanneyi yer, *Pamuk Prenses*'te kraliçe Pamuk Prensesi

öldürmek ister ve avcı bir hayvanı kesip yüreğini çıkarır, *Fırıncının Karısı* masalında Fırıncı karısını masal boyunca döver ve daha yüzlerce masalda benzer ölümler ve şiddet yer alır. Ama masallar anlatılmaya ve yeniden üretilmeye devam edilir.

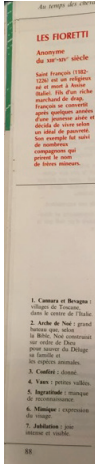
Son yıllarda özellikle alandan bir hoca, eğitim programında yer alan metinlerde bulunması gereken özellikler içinde şiddetin yer almaması gerektiğine dair görüşlerinden dolayı ülkemizde kimi metinler şiddet içerdiği gerekçesiyle ders kitaplarından çıkarıldı. Bu da metinlerin yapısını bozdu ve anlam kaybına neden oldu. Birer aş mesabesinde olan masallarla kötülükleri tanıyan çocuklar gerçek hayatta büyüdüklerinde zorluklara ve kötülüklere karşı daha mukavemetli oldukları gerçeği de bir kenarda durmakta. Ancak bizim yazdığımız kitabın ders kitabı olmadığını bir kez daha hatırlatayım. Üzücü olan şey beni eleştiren taifenin Kıbrıs'ta metfun Hristiyan azizlere ait benzer efsaneleri büyük bir keyifle okumaları ve tavsiye etmeleridir.

Dua edin ki siz de aziz olasınız...

Kebapçı Kurt Baba'nın mübarek bir zat olduğuna inanmış...

Yine Fransa'da okutulan 7. sınıfta okutulan *Lire a loisir* adlı ders kitabında Aziz François'ya (François d'Assise) ait *Les Fioretti* adlı eserde azizin tüm hayvanların dilini bildiği ve onlarla konuştuğu anlatılır ve çocuklara azizler sevdirilir ve onlar gibi olması özendirilir. Bizim azizlerimiz de evliyalarımızdır.

Örneğin laik Fransa'da ortaokulda okutulan bir kitaptan alındığını ve herhangi bir tartışma olmadığını hatırlatmakta fayda var.

Saint François prêchant aux oiseaux

Les Floretti sont une œuvre écrite en français qui raconte les actes et les miracles accomplis par saint François d'Assise ainsi que par ses contemporains. C'est un livre de dévotion, un récit de ses expériences, qui vise à convertir les lecteurs ou à renforcer leur foi. Ce n'est donc pas un témoignage authentique de la vie de saint François d'Assise.

Comme il marchait solitaire sur la même terre, il se trouvait un jour à mi-chemin entre Cambray et Beaumont. Il remarqua le long de la route une infinité multitude d'oiseaux, soit des autres perdus, il s'étonna d'un si grand nombre et dit à ses compa-

gnons : « Attendez-moi ici. Car je dois aller prêcher mes petits frères les oiseaux. » (1)

« Mes petits frères oiseaux, mes petits frères oiseaux, bien des fois de reconnaissance vous m'ont dit : Dieu, votre Créateur, et vous devez le louer toujours et en tout lieu. Car d'abord il a voulu conserver votre espèce dans son archipel de Noël afin qu'elle ne disparût pas du monde, et vous a confié l'air, un des quatre éléments, pour domaine propre, où vous avez la liberté de voler comme il vous plaît. Ensuite, vous ne sentez point, vous ne moussinez point, c'est Dieu qui vous nourrit et vous permet de boire aux rivières et aux fontaines. Il vous accorde les vents et les vagues pour refuges, les arbres pour résidences où vous pouvez installer vos nids et dormir. Et comme vous ne savez ni filer ni tisser, c'est Dieu qui vous habille, vous et vos petits, d'un vêtement à double et triple épaisseur. Si Dieu vous comble de tant de bienfaits, c'est qu'il vous aime, mes petits frères oiseaux, mes petits frères oiseaux. Gardez-vous donc bien du péché d'ingratitude et chantez :

« A mesure que saint François prononçait ce discours, les oiseaux commencent à lever le bec, allonger le cou, étendre leurs ailes, hanter respectueusement leurs petites têtes jusqu'à terre ; à exprimer par leur mimique et leurs gesticulations que les paroles de saint François leur procuraient une vive jubilation. Et lui aussi jubillait, de leur familiarité. Et il louait le Seigneur de les avoir ainsi formés. »

Au terme du sermon, il leur fit le signe de la croix, leur donna le permission de partir. Alors tous s'élevèrent en troupe, chantant et gesticulant à qui mieux mieux, et ils se disposèrent dans le ciel de manière à dessiner une grande croix à leur tour. Puis, la croix se dissolvait en quatre, chaque bras s'enclava vers un horizon différent.

1. Cambray et Beaumont : villages de l'Assise, dans le centre de l'Italie.
2. Aube de Noël : grand jour qui, selon la Bible, fut consacré au Christ, son anniversaire.
3. Noël : jour saint du Dieu qui s'est incarné en un enfant, son anniversaire.
4. C'est-à-dire : d'une.
5. Vagues : petites vagues de mouvement.
6. Manteau : couverture du corps.
7. Jubilation : joie intense et exultation.

Kuşlarla konuşan Aziz François

Bununla birlikte dini içeriği olsa bile metinler çocukların dünyası ile ilişki kurar ve onların hayallerine dokunur. Dilidüzgün, büyük olayların ve kişilerin olağanüstü hallerinin anlatılmasının her ne kadar abartılı ve gizemli bir dünyayı anlatsa da her yönüyle bizim dünyamıza işaret ettiğini söyler. Çünkü gerçek hayatta da kötülerle ve kötülüklerle karşılaşırız. Gerçek dünyada menfaatleri için insanlara haksızlık edenler, hasetlerinden zarar vermek isteyenler yok mu?

Bir şeyin olmasını çok istiyorsunuz, bir kere abdestli olacaksınız.

Eleştiri konusu olan konulardan biri de abdestli olmayı tavsiye etmek. Türbeleri ve mescitleri abdest almadan ziyaret edin diyecek halim yoktu. Hayatında camiye ve türbeye gitmemiş birinin anlaması da pek mümkün değil. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bir şiirini hatırlatmakla yetineyim:

*Allah ne kadar büyüktür,
Ekinlere güneş verir çocuğum.
Beni mavi sabahlara devreder,
Mavi güller gibi uykum.*

*Allah ne kadar büyüktür,
Kuşlar gönderir dallarımıza.
Karanlıklar kalbe dolduğu vakit,
Nasibi terk ederiz bir yıldıza.*

*Allah ne kadar büyüktür,
Yol verir gemimize denizler üstünden.
Garip sonsuzluklar duyarız
Sular akarken, bulutlar yürürken.*

*Ve Allah ne kadar büyüktür çocuğum,
Şükrolsun ruhumuz şimdi.
Nihayetsiz asırları içinde
Bizi tesadüf ettirdi.*

Yukarıda da izah etmeye çalıştığım gibi yapılan eleştirilerin çocuk edebiyatında bir karşılığı yok ve tüm eleştiriler ideolojik.

Soruşturma nasıl başladı?

Bir önceki bölümde özetlediğim olaylardan sonra aynı kitabın önsözünde kendisine teşekkür ettiğim ve kitabını kaynakçada verdiğim Tuncer Bağışkan, beni kendi kitaplarından intihal ile suçladı ve sosyal medyada birtakım paylaşımlarda bulundu. Beni yazdıklarımızdan dolayı suçlayanlar, yazdıklarımın kaynaklarından biri olan bu adama hiçbir şey demediler. Oysa benden önce o yazmıştı. Nedeni gayet açık, o yüzden biz konumuza devam edelim.

Tuncer Bağışkan, sosyal medyada ileri geri konuşmaya ve beni suçlamaya devam etti ve en sonunda taraftarlarının gazına gelerek beni önce YÖKAK'a sonra YÖK'e şikâyet etti. Dosyasında hangi kitabımda onun hangi kitabından intihal yaptığımı yazıyordu. İntihal olduğunu söylediği konular ise herkesin bildiği rivayetler ile temel kaynaklarda yer alan bilgilerdi. İstesem Tuncer Bağışkan'ın hiçbir kitabını ve makalesini kullanmadan o kitapları yeniden yazabilirim. Ama beyimiz ısrarla kendisinden intihalde bulunduğumuzu iddia etti ve beni şikâyet etti.

Benden başka kimsenin başına gelmeyen bir olayla karşı karşıya kaldım. Kitabın önsözünde kendisine iltifat ederek teşekkür ettiğim ve kaynakçada kitabını zikrettiğim kişi beni intihal ile suçladı. Kitapları hazırlarken birçok kitap gördüm ve önsözde bu adama teşekkür eden bir Allah'ın kuluna rastlamadım. Kin, önyargı ve kibir gözünü nasıl bürümüşse ve

aklımı esir almışsa kendisine yazdığı kitabın önsözünde teşekkür eden tek kişiyi intihal ile suçlayıp şikâyet etti. El-insaf.

Bunun üzerine ben de intihal etmekle suçlandığım kitabı eleştiren bir makale yazdım. Ek olarak bu kitabın sonunda verdiğim makalede sadece Hala Sultan ile ilgili bölümü ele aldım. Tuncer Bağışkan'ın kitabında Hala Sultan hakkında verdiği yanlış ve eksik bilgileri birer birer gösterdim. En sonunda kendisine bu kadar yanlış ve eksik bilgi ile yazılan kitaptan neden intihal edeceğimi sordum. Üstelik iftira atarken yalan söylüyordu. Bunun üzerine kişisel si-temde yayınladığım bir yazı ile cevap verdim. Aynı şeyleri tekrar anlatmamak için yazıyı buraya alıyorum.

Şeyh Aziz Efendi

veriliyor. Ve yanına ilave edilen çarşı da bu sistemi finanse ediyor. Böylece bir mezar üzerine bir şehir kurulmuş oluyor.

Hangi Aziz Efendi?

Tekkeye adını veren Aziz Efendi'nin kim olduğu konusunda benim şüphelerim var. Hiç şüphesiz Lefkoşa'nın fethi esnasında şehit düşen alay şeyhi için yapılmış bir mezar var. Bunu arşiv belgelerinden biliyoruz. Ancak burada bir başka Aziz Efendi daha var. Türkbye adını veren Aziz Efendi ile tekkeye adını veren Aziz Efendi'nin aynı kişi olmadığını düşünüyorum. Kanaatimce tekkeye adını veren Aziz Efendi'nin şeyh'ı-seb'a olan yani Anadolu'daki ahiлик teşkilatının benzeri bir teşkilatın başı olan Aziz Efendi olması bana daha makul geliyor.

Şeyh Aziz Efendi Türbesi girişi

49

Kibris'in Modern Mimarlığı

Devrinden esnaf ve zanaatkarların başı olan Aziz Efendi aynı zamanda mutasavvif olduğu için orasını bir tekkeye dönüştürmüş olmalı. Tekkenin çarşının hemen yanında hatta içinde olması bu görüşü kuvvetlendiriyor. Bu haliyle de çarşının tekkesi olmuş oluyor.

Belediye Hali yahut Bandabulıya

Tekkenin bitişiginde olan çarşı çok eski zamanlardan beri şehrin merkezi ve alışveriş merkezi. Hatta Lusignan ve Venedik dönemlerinde de alışveriş merkezi imiş. Osmanlılar şehri fethetildikten sonra katedrali camiye çevirmişler ve çarşının devam etmesine izin vermişler. Özellikle Cuma günleri namaz için bir araya gelen Lefkoşalıların hem ibadetlerini yapar hem de ihtiyaçlarını karşılarlarmış.

Cuma günleri geçici olarak kurulan pazar yeri 1880'de Belediye tarafından kalıcı dükkanların olduğu çarşıya dönüştürülmüş ve Bandabulıya inşa edilmeye kadar bu dükkanlar devam etmiş. Dükkanlar yetimeince 1930'da yıkılıp bugün Belediye Hali olarak bilinen Bandabulıya inşasına başlanmış ve iki sene bitirilerek hizmete açılmış.

Çarşı esnafı ağırlıklı olarak Rum'muş. Türkler daha çok manavlık, kasaplık yaparlarmış varmış. 2010 yılında Bandabulıye restorasyon için kapatılmış ve iki sene süren çalışmaların ardından açılmış.

Ancak eski çarşının özellikleri hep kaybolmuş. İngilizlerin 1960'lardaki kapalı yerel pazarlarına benzemekle eleştirilmiş. Bu eleştirilerin ardından kimi yerleri aslına benzetilmeye çalışılmış. İngilizcin yapıldığını bizimkiler yapmış. Gurup.

Tekke-çarşı ilişkisi

Belediye çarşısı inşa ederken vakıf ile arasında bir anlaşma yapılmış. İleride tekke vakfı dükkan inşa ettiğinde kapıların çarşıya açılmasına itiraz edilmeyeceğine dair taahhüt almışlar belediyeden.

50

şurası dediler. Meğer türbenin girişine kadar gelmişim, ama bulamamışım.

Lisenin duvarına bitişik arazide olan türbeyi o sokakta çalışan biri ile her yeri karış karış bildiğini tahmin ettiğim bir hazır yiyecek dağıtıcısı bilemeyince üzıldüm ilk olarak. Sonra lise öğrencileri geldi, bir de onlara sorayım dedim. Onlar da bilemeyince kendi kendime bir şeyler yapmalıyım dedim. Bu kitabı hazırlama düşüncesi ilk defa aklıma o zaman düştü.

Kendime hedef kitle olarak gençleri seçtim ve onların kolay okuyabileceklerini düşündüğüm bir üslupta Kıbrıs'ın bir Türk beldesi olmasının hikayesini kahramanlar üzerinden anlatmak istedim. İstedim ki her bir Kıbrıs Türk'ü bu cennet vatani, atalarının canlarıyla, kanlarıyla ödeyerek aldıklarını bilsin, onları unutmasın.

Bu kitapta on iki kahraman yer alıyor. Bu on kahramanın üçü Kıbrıs'ı fethetmek için gelen Müslümanlardan. Türklerin halası Ümmü Haram ile başlıyor kitabımız. Daha sonra ise 1570 ile başlayan Türklerin Kıbrıs'ı fethi esnasında şehit düşen yiğitlerimiz geliyor. Yedi bölüm de bunlara ait. Kutup Osman'ı ise yukarıda anlattığım olay üzerine aldım kitaba. En sonunda ise bir Hristiyan ermişi Aziz Barnabas'ı koyduk. Aziz Barnabas sadece Hristiyanlar için değil, biz Türkler için de oldukça önemli.

Kitap akademik bir çalışma olmamakla birlikte hazırlarken kimi kaynaklardan yararlandım. Yararlandığım kaynakları da en sonda belirttim. **En çok istifade ettiğim kaynak ise Tuncer Bağışkan'ın kitabı oldu. Tek başına bir enstitü gibi çalışmış Tuncer Bey. Kitabını elime her alışımında kendisine dualar ettim.**

Türbe ve tekkeleri gezerken hepsinin bakımlı ve temiz olduğunu gördüm. Sandukalar ve örtüleri yenilenmiş, yapıların duvarları ve pencereleri boyalı ve büyük olanlarında hizmet eden bir derviş var. Kıbrıs Vakıflar

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- Alasya, Halil Fikret. "Kıbrıs" *TDVİA* c. 25 (2002), s. 374-383.
- Alasya, Halil Fikret. *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'da Türk Eserleri*. 2. bs. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1977.
- Algül, Hüseyin. *Hala Sultan Ümmü Haram bint-i Miḥan: Hazreti Muhammed (s.a.v)'in yakını Kıbrıs şehidi*. İstanbul: Gonca Yayınevi, 1985.
- Altan, Mustafa Haşim. *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi: 1571-1974*. GİRNE: Kıbrıs Vakıflar İdaresi, 1986.
- Aslanapa, Oktay. *Kıbrıs'da Türk eserleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1975.
- Bağışkan, Tuncer. *Kıbrıs'ta Osmanlı- Türk eserleri*. Lefkoşa: Kuzey Kıbrıs Müze Dostları Derneği, 2005.
- Bahadır, Mehmet. *İslam Fatihleri Kıbrıs'ta*. Ankara: [kendi yayını], 2013.
- Banarlı, Nihat Sami. *Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1984.
- Beratlı, Nazım. *Kıbrıslı Türkler'in kökenleri ve Kıbrıs'ta Bektaşilik*. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2008.
- Çelik, Ali. *Tarihte Kıbrıs ve Hala Sultan*. İstanbul: Işık Yayınları, 2005.
- Çiçek, Kemal. "Kıbrıs" *TDVİA* c. 25 (2002), s. 374-380.
- Cilacı, Osman. "Barnaba İncili" *TDVİA* c. 5 (1992), s. 76-81.
- Demirkent, Işın. "Kıbrıs" *TDVİA* c. 25 (2002), s. 371-374.
- Dürüst, M. Kamil. *Kıbrıs Rehberi*. İstanbul: Turing, 1983.
- Erdogru, M. Akif. *Kıbrıs'ta Osmanlılar*. Lefkoşa: Galerî Kültür Yayınları, 2008.
- Güleç, İsmail. *Ruh'ül-Mesnevi Şerhi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Gürsoy, Cevat Rüştü. "Kıbrıs" *TDVİA* c. 25 (2002), s. 370-371.
- Hakeri, Bener Hakkı. *Kıbrıs Türk Ansiklopedisi*. Kıbrıs: Kıbrıs Gazetesi, 1992.
- Hill, George. *A history of Cyprus: the Ottoman province the British colony, 1571-1948*. ed. Harry Luke. Cambridge: Cambridge University, 1952.
- Jennings, Ronald C. *Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World: 1571-1640*. Albany: State University of New York, 1993.
- Kandemir, M. Yaşar. "Ümmü Haram", *TDVİA* c. 42 (2012), s. 321-322.
- Karakaya, Ebru. "Kıbrıs" *TDVİA* c. 25 (2002), s. 383-392.
- Kıbrıs'ın fethi: 1570-1571*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986.
- Ottoman Cyprus: A Collection of Studies on History and Culture*. edited by Michalis N. Michael, Matthias Kappler, Eftihios Gavriel. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2009.
- Yıldız, Sakıp. "Atpazari Osman Fazlı" *TDVİA* c. 4 (1991), s. 83-83.
- Yolak, Seyit. *1571'den Günümüze Kıbrıs Türk Yönetimleri*. Lefkoşa: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı, 1989.

İntihal nedir, ne değildir?*

Sosyal medyada birkaç haftadan beri çocuklar için hazırladığım *Kıbrıs'ın Manevi Mimarları* isimli resimli kitap hakkında intihal iddiaları dolaşıyormuş. Bir arkadaşım sayesinde haberdar oldum ve iddia sahibine lisan-ı münasiple izah etmeye çalıştım. Ancak ne kadar alttan alırsam alayım fayda etmedi. Muhatabımın, değil ben, dünya bir araya gelse düşüncesinden vazgeçirilemeyecek kadar muannid olduğunu anlamam çok vakit almadı. Ben de bu ki-bir ve cehil abidesinin derdine,

*Cehl derdinden olana bîmâr
Bû 'Alî olsa idemez tîmâr*

Beytinde şairin çok güzel bir şekilde ifade ettiği gibi İbni Sina'nın bile deva bulamayacağını düşünerek ne yapacağımı bilmez vaziyette idim. Bazı dostlarımın,

*Kazârâ bir sapan taşı bir altın kâseye değse
Ne taşın kıymeti artar ne kıymetten düşer kâse*

Beytini hatırlatarak benden bu işi uzatmamamı ve kendisine cevap vermememi tavsiye ettiler. Ben de müşarün ileyhin asabiyetinin, kibrinin, zihinsel faaliyetlerindeki zayıflamanın meselenin künhüne vakıf olamayacağını fark ettiğim için

*Ehl-i dil sohbet-i nâ-cins ile şâdân olmaz
Bezm-i cühhâl gibi ârife zindân olmaz*

* Eleştirilere cevap olmak üzere daha önce yayınlanmış bir yazı.

Fehvasınca dostlarımın tavsiyelerine uyup cevap vermekten vazgeçmiş idim. Müfteri-yi câhil ü nâdânın bizim kendisini üzmemek ve kırmamak için sakınmamızı zayıflık ve korkaklık olarak görmesi, kendisinin haklı olduğuna iyice inanması, benim şahsımda başka kişi ve kurumları da içine katarak iddiasını ve iftirasını hakaret dolu cümlelerle sürdürmeye devam etmesi, kararımı yeniden gözden geçirmeme neden oldu. Bu iftira ve karalamanın birçok arkadaşım tarafından sorulmaya başlaması iftiranın sosyal medya ortamında iyice yayıldığını gösteriyordu. Beni tanıyanların ve kitabı görenlerin bu iddialara gülüp geçeceklerini biliyordum. Ama beni tanımadığı ve kitapları görmediği halde şahsıma isnad edilen iftiraya inananlar olduğunu görünce bir açıklama yapma zaruretinin hasıl olduğunu düşündüm.

Geçen senenin sonlarına doğru aynı ismi taşıyan iki kitap yayınladım. Biri çocuklar, diğeri yetişkinler ve gençler içindi. Çocuklar için olanı resimli ve ebadı büyüktü. O kitapta da çocuklar için yazılan bu tür kitaplarda olduğu gibi bibliyografya vermedim doğal olarak. Şu yaşıma geldim, yüzlerce çocuk kitabı görmüşümdür, birinde bibliyografya gördüğümü de hatırlamıyorum.

İkincisi büyükler içindi. Bir gezi ve deneme kitabı olduğu için bibliyografya vermeyebilirdim. Ancak konu ile daha ileri düzeyde ilgileneceklerle faydalı olur düşüncesiyle kitabın sonunda yararlandığım kaynakların listesini verdim. Bu listede beni eserinden intihal yapmakla suçlayan zatın kitabı da var üstelik. Bununla yetinmedim, yaşına ve yaptıklarına hürmeten bir de önsözde kendisine teşekkür ettim. Daha önce kendisine benim ettiğim şekilde önsözde iltifat eden olmuş mudur bilmem. Şimdi anlıyorum ki bir günah işlemişim. Cezasını da bu dünyadaki bir zebani çektiyor. Öteye bırakmadığı için Allah'a şükrediyorum.

Asıl, kâmil, kibar, kadr-şinâs, hüsn-i niyyet, atıfet, iz'an, insaf, vicdan ve güzel ahlak sahibi bir zat-ı muhterem, eline bu iki kitabı aldığı anda bibliyografyasında onca kitap varken aralarından seçerek sadece kendisini zikrettiğim ve iltifat ettiğim için önce mesrûr ve memnûn olur, sonra eğer aklına gelirse teşekkür eder. Etmese bile hakaret etmez, başkalarının hakaret etmelerine de zemin hazırlamaz. Çocuklar için yazılan bir kitapta bibliyografya olmamasının normal olduğunu bildiği için aklına intihal ve benzeri suçlamaları da getirmez.

Bir durum daha var anlatmak istediğim. Kitapta on üç mekan tanıtılıyor ve hepsini ziyaret ettim, gördüm, anlatılanları dinledim. Bununla da yetinmedim,

*Etme ar öğren oku ehlinden
Her şeyin ilmi güzel cehlinden*

Beytinde işaret edilen hakikat mücebince Hala Sultan'ı yazarken Hüseyin Algün'ün kitabından istifade ettim büyük ölçüde. Kutup Osman doktora tezimde bir bölümdü. Barnabas ile ilgili bir makalem vardı. Canbulat Bey'i ise Nihat Sami Banarlı'dan yararlanarak yazdım. Ağlayan Dede ise Cermal Öztürk'ün makalesinde geçiyor ayrıntılı olarak. Diğerleri de Kıbrıs'ta çok bilenen Serdar Ömer, Kırklar Tekkesi, Müftü Aziz gibi yerler ve hemen bütün kitaplarda benzer bilgiler yer alıyor. Aksine benim kitaplarda kendilerinden öncekilerde olmayan bilgi ve yorumlar var. Çünkü yazar-ken hep tenkit süzgecinden geçirdim, makul bulmadıklarımı almadım. Birçok kitabın yanı sıra söz konusu edilen kaynağa da baktım ancak şairin,

*İbrîk ü leğen ma'den-i vâhiddin iken
Birinde su pâk birisinde nâ-pâk*

Dediği gibi aynı olay anlatılsa bile ikisi de bir değil. Çünkü yaklaşım, niyet ve bakış açılarımız çok farklı.

Lisans dönemi yıllarını saymazsak yirmi beş yılı aşkın bir süreden beri akademik hayatın içindeyim. Lisans ve lisansüstü eğitimim esnasında dersini aldığım hiçbir hocam hakkında böyle bir iddiada bulunulduğuna şahit olmadım. Yakın çalışma arkadaşlarım arasında da böyle bir durum karşısında kalanı görmedim. On yıl boyunca *Araştırma Yöntem ve Teknikleri* dersi verdim. İlk haftaki ders tanışma ve akademik hayatın vazgeçilmez ve her akademisyenin mutlaka bilmesi ve uyması gereken etik kurallar üzerine olurdu. Öğrencilere söylediğimiz ilk şey asla ve kat'a size ait olmayan bir bilgiyi size aitmiş gibi vermeyin, cümlesidir ve bunun ardından intihalin ne olup olmadığını üzerine basa basa anlatırdım.

Şu ana kadar on doktora ve on iki yüksek lisans tezi yönettim. Hâlen de tez yönetmeye devam ediyorum. Gerek derslerimi alan gerek tezlerini yönettiğim öğrencilerimin hepsi bu konuda ne kadar hassas olduğumun birinci derecede şahitleridir.

Yayınlanmış birçok kitabım, makalem, ulusal ve uluslararası bildirim var. Makalelerimin tamamına internet ortamında ulaşılabilir. Bu yayınların hepsi en az sahasında uzman iki akademisyenin olumlu görüşünden sonra yayınlandı. Birçok akademik derginin kuruluşunda bulundum. Bugünlerde de bir yenisini kurmak ile meşgulüm. Tez savunmalarında ve doçentlik sürecinde jüriler önünde terledim. Jürilerimde bulunan değerli hocalarım beni birçok bakımdan eleştirdi, eksiklerimi söylediler, yanlışlarımı düzelttiler. Ama yirmi yılı aşkın bir süredir hiçbirini bana değil intihal, intihali çağrıştıracak bir imada bile bulunmadılar.

Hâl böyleyken bir herîf-i nâ-behremendin perhûde hezeyânıyla aralarında hayatlarında bir paragraf bile yazmamış olanların da bulunduğu, cüretlerini cehaletlerinden, küstahlıklarını kabalıklarından alan, kör inanç sahibi, kin ve nefret dili kullanan,

*Ehl-i irfân meclisinde aradım, kıldım talep
Her hüner makbul imiş illâ edep illâ edep*

Beytinden bî-haber olduğu gibi edepten de zerre miktarı nasip almamış acınası durumda olan zavallıların bana ettikleri olmadık hakaretleri okudum ve üzüldüm. Sosyal medya kabadayılarının tanımadıkları, bilmedikleri bir insana hakaretten öte küfretmelerine, adeta linç etmelerine göz yuman, herhangi bir engelleme yapmamasından ve uyardırmamasından ağzından sular akararak ve keyif içinde kendi haklılığına inanarak seyrettiğini düşündüğüm bu herîf-i nâ-insafa ve muakkibi olan gürûh-ı bî-edebe önce intihalin ne olduğunu öğreteyim.

İntihal nedir?

Hakkımdaki iddiaya cevap vermeden önce intihalin ne olduğu üzerinde duralım biraz. Aralarında intihalin de bulunduğu bilimsel etik kurallarını ihlal eden halleri YÖK’ün sitesinde de yayınlanan *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*’nden aktaracağım.*

1. Aşırma/İntihal:

Başkalarının fikirlerini, yöntemlerini, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, yapıtlarını ve şekillerini sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya

* <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/bilimsel-arastir-ma-ve-etik-yonetmeligi.aspx>

tamamen kendisininmiş gibi sunmak. Yabancı dilden kitap makale vb. tercüme ederek kendi yazmış gibi basmak.

2. Sahtecilik:

Sunulan veya yayınlanan belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlemek veya bir belgeyi değiştirmek veya gerçeğe aykırı belgeyi bilerek kullanmak, araştırmaya dayanmayan veriler üretmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak; yapılmamış bir araştırmayı yapılmış gibi göstermek.

3. Çarpıtma:

Araştırma kayıtları ve elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan yöntem, cihaz ve materyalleri kullanılmış gibi göstermek, araştırma hipotezine uygun olmayan verileri değerlendirmeye almamak, ilgili teori veya varsayımlara uydurmak için veriler ve/veya sonuçlarla oynamak.

4. Çoklama:

Bir araştırmanın aynı sonuçlarını birden fazla dergiye yayın için göndermek veya yayınlamak. (Yayın içeriğinin birden fazla uzmanlık alanını ilgilendirdiği, yayının farklı bir dilde yayınlanmasında yarar görüldüğü gibi durumlarda her iki yayın kuruluşundan onay almak koşuluyla yayın tekrarı kabul edilebilir.)

5. Dilimleme:

Bir araştırmanın sonuçlarını araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayın yapmak.

6. Haksız yazarlık:

Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek, aktif katkısı bulunduğu halde bu kişileri yazarlar arasına katmamak, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan

bir biçimde değiştirmek. (Yazarlık Hakkı, çalışmanın tasarımı-
mında; veri toplanması, analizi veya değerlendirilmesinde;
yazımında katkı vermiş olmayı gerektirir. Başkalarının a-
lışmasına sadece yazım aşamasında katkıda bulunmak ya-
zarlık hakkı doğurmaz).

Yukarıda belirtilenlerin yanı sıra bilimsel kurallara uy-
madan makul ölçüleri aşan alıntılar yapmak, destek alına-
rak yürütölen araştırmaların yayınlarında destek veren kişi,
kurum veya kuruluşlar ile onların araştırmadaki katkılarını
açık bir biçimde belirtmemek, denekler üzerinde yapılan
araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarında katı-
lımcı ve/veya hasta haklarına saygı göstermemek gibi un-
surlar da aynı raporda etik kuralları ihlal kapsamında de-
ęerlendiriliyor.

Her şeyden önce benim hazırladığım kitap akademik
bir çalışma değil, yani bilimsel değil. Çocuklara yaşadık-
ları mahalledeki türbeleri öğretmek üzere kaleme alınmış
resimli çocuk kitabı. Bunu öncelikle söylemiş olayım. Bir
kenarda dursun. Biz yine de intihal suçlamasına cevap ver-
meye devam edelim.

Bana isnad edilen suç ilk maddeye uygun görünüyor.
İlk maddeye göre benim çalışmamın intihal olup olmadı-
đını tespit etmek için şu soruları sorabiliriz?

1. Başkalarının fikirlerini mi aldım?

Hayır. Çocuklar için yazılmış bir gezi ve tanıtma ki-
tabında herhangi fikir ve düşünce bulunmuyor. Herkesin
bildiği, kaynaklarda tekrar edilegelen genel bilgiler var.
şu ana kadar bu konuda yazılmış ilk ve tek kitap. Ben-
den sonra da böyle veya benzeri bir kitap yayınlanmadı.

2. Yöntem aynı mı?

Biri akademik olduğu iddiasıyla yazılan bir eser, diğeri ise çocukların anlayacağı bir dille ve üslupla hikâyeleştirilerek aktarılan bilgilerden oluşuyor. Bırakın yöntemi, aralarında en ufak bir benzerlik bile yok.

3. Veriler alınmış mı?

Kitapta anlatılan ve tanıtılan tüm mekanlar bizzat tarafımdan ziyaret edildi, fotoğraflandı ve birçok kaynaktan araştırıldı.

4. Uygulama var mı?

Uygulamaya dayalı bir çalışma olmadığı için bu soruya cevap veremiyorum.

5. Yazılar, metinler aynı mı?

Asla. Birinde bilgiler çocuklara göre için basitleştirilmiş, sadeleştirilmiş ve süzülerek verilmiş iken diğerinde konu hakkında ne var ise herhangi bir eleştiriye tabi tutulmadan bir araya toplanmış, sıkıcı ve kuru bir dil var.

6. Şekiller benzer mi?

Bizim kitaptaki resimlerin hepsi çizimlerini çok beğendiğim Fatih Durmuş tarafından bizzat bu kitap için çizildi. Diğer kitaptan alınmış bir tane olsun ne bir şekil ne bir fotoğraf ne de bir çizim var. Tüm fotoğraflar bizzat bir arkadaşım tarafından bu kitap için çekildi.

7. Kitapta yer alan bilgiler iddia sahibi tarafından mı ilk defa bulundu?

Hayır, bugün Kıbrıs'ta kitapta tanıtılan mekanları ziyaret ederseniz civarında oturan özellikle yaşı ilerlemiş olanlar veya varsa türbedarlar size benim kitapta yer alan bilgileri üç aşağı beş yukarı anlatacaklardır. Konu hakkında benzer bilgileri vermekten de öte tekrar eden birçok çalışma var.

YÖK, bu kuralları yayınlanmış akademik yayınlarda ve tezlerde arar. Bu durumla karşılaşıldığında ise başvurulacak merci üniversitelerin etik kurullarıdır. Popüler dergilerdeki yazılarda, gazete makalelerinde, edebi eserlerde, çocuklar için hazırlanmış kitaplarda ve ders kitaplarında bu kurallar aranmaz. Burada aranan şey telifdir. Eğer biri diğerinin eserini belli bir oranın üzerinde taklit veya kopya ederse başvurulacak makamlar bu durumda mahkemelerdir.

Şimdi kararı siz verin. Üniversite yıllarından beri tasavvuf, tekke ve tarikatlarla akademik olarak ilgilenen, lisansüstü eğitimini Eski Türk Edebiyatı alanında yapmış, çalışmalarını edebiyat-tarih üzerine yoğunlaştırmış, yıllardan beri her gittiği yerde mutlaka tekke ve türbeleri ziyaret etmiş, klasik metinlerimizi, hikayelerimizi çocuklara nasıl aktaracağımıza dair çalışmalar yapmış ve yapmaya devam eden, halen Mesnevi hikayeleri üzerinden çocuklara tasavvufu öğretmek için bir kitap hazırlayan, bu tür metinlerin çocuklara uygun olup olmadığını inceleyen dört tez yaptırmış, vesika ve kitaplara ulaşma ve kullanma konusunda bir sıkıntısı olmayan bir akademisyenin çocuklar için sadeleştirerek ve basitleştirerek anlattığı ve tanıttığı bir kitabını, tarikatla mezhep arasındaki farkı bilmeyecek kadar dinî bilgiden bi-haber, bilmediği konuda ahkam kesecek kadar cüretkâr, elifi görse mertek sanan, Arapça, Farsça bilmediği halde eserlerinde biliyormuş gibi kaynak gösteren, bırakın arşiv vesikasını, matbu Osmanlıca bir metni bile okumaktan aciz olduğu halde *Osmanlı Eserleri* diye kitap yazan, herkesin bildiği ve anlattığı bilgileri, kendi kitabında da yer alıyor diye temellük edinen, cüretini cehâletinden alan bir câhil-i musırrdan intihal yapması sizce makul mudur? Şairin veciz bir şekilde,

Cân u ten oldukça menden derd ü gam eksik değil

Dediği gibi benim de başımdan dert eksik olmayacak herhalde. Ne diyelim, bu da benim imtihanım. Sabır imtihanından geçiyorum.

Bu yazıyı okuduktan sonra yazılmasına neden olan şahsın artık bu meseleyi kapatacağını veya varsa iddialarını daha açık ve net olarak yazacağını düşünür normal bir insan. Ben, tanıdığım kadarıyla asla inadından ve iddiasından vazgeçmeyeceğini söyleyebilirim. Çünkü

*Kabiliyet dâd-ı Hak'tır her kula olmaz nasîb
Sad hezâr terbiye etsen bî-edep olmaz edîb*

O zaman niye yazdın diye aklınıza bir soru gelebilir. Sizin için kuzum.

İlk Soruşturma

Kıbrıs safahatını önceki bölümlerde anlattım. Şimdi sıra Türkiye’de gelişen kısmında.

YÖK’e şikâyet edilince dosya Üniversiteye intikal etti. O dönem Etik Kurul başkanı olan merhum Prof. Dr. Bilal Er-yılmaz benden hem intihal ettiğim iddia edilen kitabı hem de benim hazırladığım kitabı istedi. Götürüp kendisine id-dialarla ilgili olarak yazdığım cevabi yazı ile birlikte verdim. Burada önce iddiayı sonra cevabını kısaca aktarıyorum.

1. Adres dergisindeki yazılardan intihal

Müddeinin *Adres* dergilerinde yayınlanan yazılarını ilk defa görüyorum. O derginin varlığından da kitaplar ya-yınlandıktan sonra haberdar oldum. Dolayısıyla kitap-lar hazırlanırken o yazılardan hiç yararlanmadım. Daha sonra yazıları kitapla karşılaştırdığımda ise müddeinin o dergideki en azından benim baktığım yazıları kita-bındaki yazıların neredeyse aynısı olduğunu gördüm.

2. Tanışmak için araya aracı koymak ve ders verme-sini teklif etmek

Müddei ile tanışmak için araya bir aracı koymadığım gibi rektörü olduğum üniversitede öğretim görevlisi olarak ders verme teklifinde de bulunmadım. Müddei sanat tarihçi olup üniversitemizde sanat tarihi bölümü

bulunmadığı gibi birkaç yıl içinde açılması da düşünülmemektedir. Kitapları takdim etmek üzere ziyaret ettiğim Din İşleri Başkanı Prof. Dr. Talip Atalay, kitabı karıştırırken önsözde müddeinin ismini görünce tanıdığını söyleyip konferans için üniversiteye davet etmemi tavsiye etti. Ardından telefonla aradı ve telefonu bana uzattı. Ben de nezaketen kitapları hazırlarken eserinden istifade ettiğimi söyleyerek teşekkür ettim ve konferans verme teklifinde bulundum. O ana kadar ne kendisini tanırdım ne de hakkında bir şey bilirdim. Talip Bey'in tamamen iyi niyetle aramasına başka anlamlar yüklenmesini garip bulduğumu ifade etmeliyim.

3. Üniversiteye ideolojik bakması

Müddei, şikâyet mektubunda açıkça belirttiği gibi okulun yapısı nedeniyle bize karşı oldukça mesafeli ve önyargılıdır.

4. Kitabın kendisinden gizlenmesi

Müddei mektubunda kitabı kendisinden gizlediğimi iddia etmektedir. 3500 adet basılıp tüm Kıbrıs'a dağıtılan, isteyen herkese ücretsiz verilen bir kitabı hayatımda daha önce hiç görmediğim ve tanımadığım birinden nasıl sakladığımı ben de çok merak ediyorum.

5. Önsözde teşekkür edilen ve kaynaklarda da ismi zikredilen kitabın isminin olmadığı iddiası

Normal bir insan önsözde kendisine teşekkür edildiğini okuyup kitabını da kaynakçada görürse mutlu olup yazara teşekkür eder. Ancak nasıl bir zihin yapısına sahip olduğunu anlayamadığım müddei akla hayale gelmedik saçma iddialarla şahsıma hakaret etmektedir. Böyle bir olayla ilk defa karşılaşıyorum ve ne diyeceğimi bilemiyorum.

6. Kimi makalelerini olduğu gibi almak

Müddeinin ek olarak verdiği makalesini ilk defa dosyada gördüm, dolayısıyla hiç yararlanmadım. Metnin yapısı ve muhtevası gereği bir dergide yazılan bir yazının olduğu gibi alınması da mümkün değildir.

7. Bilgileri olduğu gibi müddeinin eserlerinden kop- yalamak

Kitaplarımda yer alan bilgiler Kıbrıs'ta o konuda yayınlanan tüm kitaplarda yer alan genel bilgilerdir. Kitabı müddeinin çalışmalarını kullanmadan da yazabilirim. Ayrıca kitabı hazırlarken müddeinin kitabında yer alan kimi bilgileri ve okuma yanlışlarını da tashih ettim.

8. Tercümesini kullanmak

Müddeinin eserinden alınan bir belgenin tercümesi tırnak içinde verilmiştir. Eğer bir çalışmada bir paragraf veya cümle tırnak içinde verilmişse onun yazara ait olmadığı anlaşılır. Dolayısıyla okuyan kişi o tırnak içindeki bölümün bana ait olmadığını hemen anlar. Kitap resimli çocuk kitabı olduğu için de doğal olarak dipnot verilmemiştir, kaynakçada zikredilmekle yetinilmiştir.

9. İdeolojik suçlamalar

6, 7 ve 8. Maddelerdeki iddiaları ise müddeinin cehaletini ve ideolojik yaklaşımını ortaya koymakta olup konu ile ilgisi yoktur.

Sonuç olarak;

Kendisinden hadis rivayet edilen sahabelerden Enes bin Malik'i bir yazar sanarak eserine referans gösterdiğimi düşünen müddeinin kaynak kullanma konusundaki

hassasiyetini bize göstermektedir. (Bu konuda ayrıntılı bilgi için ek olarak verilen makaleye bakınız.)

1. İki kitaptan ilki çocuklar için resimli olarak hazırlanmıştır. Çocukların anlayacağı bir dille, basit, sade ve anlaşılır bir üslupta zaman zaman hikayeleştirilerek çocuklar için bir gezi kitabı olarak yazılmıştır. Hikayeler çocuklara uygunluk bakımından konu üzerinde çalışmaları olan ve doktoraları çocuk edebiyatı ile ilgili olan Doç. Dr. Bekir İnce (Sakarya Üniversitesi) ve Dr. Neslihan Yücelşen (İstanbul Üniversitesi) Dr. Faruk Dünder (Necmettin Erbakan Üniversitesi) tarafından okunmuş, eleştirileri ve önerileri doğrultusunda son hali verilmiştir. Kitaplardaki resimler ise ise Fatih Durmuş tarafından sadece bu kitapta kullanılmak üzere çizilmiştir. Bu yönüyle de özgündür.

2. Büyükler için yazılan kitabın önsözünde müddeinin ismi zikredilerek teşekkür edilmiş, yararlanılan tüm kaynaklar kitabın sonunda verilen kaynakçada zikredilmiştir.

3. Her iki kitap da akademik çalışma olmayıp çocukların ve gençlerin anlayabilecekleri ve kolayca okuyabilecekleri bir üslupta yazılmaya çalışılmış popüler yayınlardır. Dolayısıyla metin içinde veya altında dipnot verilme ihtiyacı duyulmamıştır. Buna rağmen büyükler için yazılarda kaynakça kitabın sonunda verilmiştir ve kaynakçada da müddeinin kitabı yer almaktadır.

4. Yazarın bu konudaki temel çalışması *Kıbrıs'ta Osmanlı-Türk Eserleri*'dir ve dosyada incelediğim kadarı ile de makalelerindeki bilgileri kendi kitabından olduğu gibi almıştır (self plagiarism).

5. Kıbrıs'ta bu konularda yazılmış onlarca kitap bulunmakta ve bilgiler de tekrar edilmektedir. Ben derli toplu bir şekilde verildiği için kolaylık olması bakımından müddeinin çalışmasını tercih ettim. Her iki kitabı da müddeinin çalışmalarını kullanmadan aynı şekilde yazabilirim.

6. Müddeinin özellikle Osmanlı dönemi eserlerin yer aldığı kitapları ve makaleleri Arapça, Farsça ve Osmanlıca bilmemesi, arşiv metinlerini okuyamaması, din ve tasavvuf konusunda en temel bilgileri bile bilmemesinden dolayı büyük hatalar içerir. Kaynak kullanımı sorunludur. Yaşına hürmeten ve emeğine saygımızdan dolayı önsözde teşekkür edip kaynakçada ismini verdim.

Bu soruşturmanın sonunda komisyon iddia edildiği gibi bir intihal olmadığına karar verdi ve dosyayı YÖK'e gönderdiğinde takvimler 2017 yılının Nisan ayını gösteriyordu.

Dipnot vermediğim için suçlandığım kitabın içinden iki sayfa

İkinci kez Etik Kurul'da inceleme

Üzerinden beş yılı aşkın bir süre geçtikten sonra, bana gelen evraktan öğrendiğime göre Rektörlük, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na yazdığı 23. 05. 2022 tarihli yazıyla hakkımda inceleme başlatmış. Kurul dört ay inceledikten sonra benim intihal suçunu işlediğime kanaat getirmiş olacak ki benden 16 Eylül 2022 tarihinde bir savunma istedi.

Ben bu yazıyı görünce galibe müddei beni yeniden şikâyet etti diye düşündüm. Ancak yazıya baktığımda iddialarının kaynağının 21 Ocak 2017 tarihli YÖK'e sunulan dosya olduğunu görünce "El-insaf bu kadar da olmaz." sözleri dö-küldü ağzımdan.

Gelen yazıda müddeinin künyeleri şu şekilde verilen eserlerinden bilimsel atıf ilkelerine uymayarak intihal yaptığım iddia ediliyordu:

Kıbrısta Osmanlı-Türk Eserleri, Lefkoşa-Kıbrıs 2015

"Lefkoşa Şehidaları 1" yıl: 4, sayı:160, Mayıs 2014;

"Lefkoşa Şehidaları 2" Adres Kıbrıs Dergisi, yıl 4 sayı 161, 1-7 Haziran 2014;

"Mağusa'nın Adak Yerleri", Adres Kıbrıs Dergisi, yıl 4, sayı 162, 8-14 Haziran 2014.

Benden 2017 Nisan'ında neticelenen aynı dosya ile ilgili olarak savunma yapmam isteniyordu. Ortada ne yeni

bir şikâyet ne de yeni bir durum vardı. Dosyam incelenmiş, daha önce yapılmış bir soruşturma dosyasında verilen karar beğenilmemiş olacak ki yeniden soruşturma açılmış. İşin hukukî ve ahlakî tarafını bir kenara bırakıyorum ve Kurul başkanı ile olan hukukumuzdan dolayı yeniden cevap yazısı hazırlayıp verdim. Bu yazıyı da çok tekrara düşmeden kısaca aktarıyorum:

Kurul, bilimsel araştırma ve yayınlarımda etik ihlalde bulunduğum ve müddeinin kimi çalışmalarını bilimsel atıf ilkelerine uymadan intihal ettiğim iddiası sonucu 2547 sayılı Kanunun 53/A maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile Yüksek Öğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne aykırı davranmak gerekçesiyle hakkımda soruşturma açılmış olduğunu öğrendim.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nin 1. Maddesini alıntılıyorum:

Madde 1 - (1) Bu Yönerge, bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken etik kurallarını ve yüksek.ğretim kurumlarının kendi bünyelerinde oluşturacakları bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Dolayısıyla çocuklar için hazırlanmış resimli bir kitabın, yani bilimsel olmayan bir çalışmanın *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesine* göre değerlendirilmesi mevzuata aykırı bir işlemdir. Akademik olmayan bu çalışmaları akademik sınav ve atamalarda da kullanmadığımı ayrıca hatırlatmak isterim. Ben yine de herhangi bir şüpheyi mahal bırakmamak için açıkladım.

Bu girişten sonra bir önceki bölümde de anlattığım gibi önce intihali tarif ettim. Sonra da hiçbir maddeye uymadığını maddeleri sıralayarak gösterdim. Kitaplarda müddeiye teşekkür edilen önsözü, kitabın da yer aldığı kaynakça sayfasını ek olarak sundum. Kitabın içinden de örnekler verdim.

Değil Türkiyede, Dünyada çocuklar için yazılan hiçbir kitapta dipnot kullanılmadığını ekledim.

Kurul, benim üç gün sonra verdiğim cevap yazımdan sonra çok düşünmüş, karara varamamış ve üç kişilik bir inceleme heyeti oluşturmaya karar vermiş. Şu satırları yazdığımda neredeyse üç ay olmuş idi ve inceleme hâlâ devam ediyordu.

Dosyayı görür görmez böyle saçma şey mi olur, diyerek iade edecek iken sanki bir şey varmış gibi üç aydan beri cevap veremeyen üyelere söyleyecek söz bulamıyorum.

Sonsöz

Hikâyeyi okudunuz. Nasıl başladığını ve nereye evrildiğini dilim döndüğünce anlatmaya çalıştım. Anlattıklarımın hepsi belgelerle sabit ve ne abarttım ne de farklı bir şey söyledim. Her şeyi olduğu gibi anlatmaya çalıştım. Hatta okurları sıkmamak için tekrarlardan kaçındım, bilgileri de anlaşılabilir kadar vermeye çalıştım. Uzatmamaya dikkat ettim.

Haklı olarak aklınıza şöyle su sorular gelebilir.

1. 2017 Ocak ayında gelen ve gelir gelmez işleme konulup ciddi bir şekilde soruşturulup aynı yılın mayıs ayında tamamlanan bir soruşturma neden yeniden açılır?
2. Bilimsel Araştırma için konulan kuralları çocuklar için hazırlanmış bir kitapta aramanın bir mantığı var mı?

Ben bu sorulara verecek kesin cevabım yok. Sadece düşündüklerim var. Aklıma gelenleri de buraya yazmak istemedim.

İçine düştüğümüz durum tam bir ibretlik vaka. Türkiye'de üniversitenin içine düştüğü durumu gösteren yüzlerce örnekten biri.

Bir kavram olarak üniversite ile ilgili çalışmaları olan ve bu konularda düşünüp yazan biri olarak gördüğüm manzara hiç iç açıcı değil. Çocuklar için yazılmış renkli resimli bir kitapta dünyada hiçbir ülkede örneği bulunmayacak

şekilde dipnot arayan Etik Kurul ile milli ve manevi değerlere bağlılığını her fırsatta dile getiren, vaaz eder gibi konuşan yöneticilerin, amaçlarına ulaşmak için tamamen ideolojik nedenlerle yapılan bir suçlamadan meded umarak beş yıl sonra tekrar gündeme getirmesi.

Bu konuda söyleyecek çok sözüm var ancak;

Virân olası hânede evlâd u ıyâl var

diyen şair gibi vîrân olası hânede başka şeyler var.

Ek : İntihal edildiği söylenen kitap hakkında bir değerlendirme

Tuncer Bağışkan'ın *Kıbrıs'ta Osmanlı-Türk Eserleri* isimli eseri üzerine*

Tuncer Bağışkan Kıbrıs tarihi, kültürü ve mimarisi üzerine yaptığı yayınlarla bilinen Kıbrıslı bir araştırmacıdır. Arkeoloji ve Sanat tarihi bölümü mezunu Bağışkan Kıbrıs'ta Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğünde uzun yıllar uzman olarak çalışmıştır. Bağışkan görevi esnasında Kıbrıs'ı gezmiş, tarihi ve kültürel mekanları ile ilgili muhtelif dergilerde yazılar yazmış ve halen de yazmaktadır.

Tuncer Bağışkan'ın en önemli eseri Kuzey Kıbrıs Müze Dostları Derneği tarafından 2005 yılında Lefkoşa'da yayınlanan *Kıbrıs'ta Osmanlı-Türk Eserleri*'dir. Kıbrıs tarihi ve kültürü ile ilgili çalışma yapıp bu kitabı görmeyen ve kullanmayan araştırmacı yoktur desek abartmış sayılmayız. Bizim de çalışmalarımızda kullandığımız, basit bir okuma ile fark ettiğimiz kimi yanlışları hatasız eser olmaz, düşünceyi hoş görmüş iken Hala Sultan ile ilgili iki eser üzerinde çalışırken yoğun bir şekilde okuma ve inceleme fırsatı bulunca yapılan hataların hoşgörü sınırlarının çok ötesinde olduğunu fark ettim. Hele bizim de güvenerek aldığımız ve *Destebend-i Reyhan*'da kullandığımız bir bilginin Ömer Said

* İsmail Güleç,. "Tuncer Bağışkan'ın Kıbrıs'ta Osmanlı-Türk Eserleri İsimli Eseri Üzerine". *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3 / 2 (Aralık 2017): 67-79. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/452738>

Güler'in yayına hazırladığı *Nihâyetü'l-İtisam* isimli eseri biraz daha dikkatlice inceleyince kitabın hem üslup hem de kaynakların kullanımı bakımından ciddi problemleri olduğunu fark etmemiz fazla vakit almadı. Ayrıca buradaki bilgilerin kimi ciddi ilim adamlarının eserlerinde doğru bilgi imiş gibi kullanıldığını da görünce konuya dikkat çekmek benim için bir görev halini almaya başladı.

Tuncer Bağışkan'ın kitabının ikinci baskısını hazırladığını da duymuştum.* Hem yeni baskıda daha dikkatli olması için hem de bu eserden yararlanacakları uyarmak için bir makale yazma konusunda kendimi sorumlu hissettim ve bu satırları kaleme aldım.

Kitabın kanaatimize önemli iki yönü vardır ve bu iki özelliği de çalışmaya göz atılmasını gerekli kılıyor. İlki bugün bir kısmı kaybolmuş veya kaybolmaya yüz tutan Osmanlılardan kalan tarihi eserlerin ve mekanların listesini muhtevi oluşudur. İkinci önemli özelliği ise yerel halk arasında yaygın söylenceleri bizzat dinleyerek kaydetmiş olmasıdır. Buna rağmen Bağışkan'ın naklettiği her türlü bilgi eleştiri süzgecinden geçirilmeden kullanılmamalı, gösterdiği kaynaklara mutlaka bakılmalıdır. Bizi böyle bir uyarıda bulunmaya sevk eden nedenleri sıralamaya çalışacağım. Değerlendirme “Az çoğa delalet eder.” mucebince sadece Hala Sultan ile ilgili yazılan bölüm üzerinden yapılacaktır.

Kitapta gördüğüm eksiklikleri iki ana başlık altında inceleyelim.

1. Üslup ile ilgili sorunlar

Tuncer Bağışkan'ın eserini okurken ciddi bir üslup sorunu ile karşı karşıya kalıyoruz. Bunun kanaatimizce iki

* Kitabın ikinci baskısı 2019'da Kıbrıs Türk Eğitim Vakfı tarafından yapıldı.

nedeni vardır. İlki kendisinin Müslümanlara ve Türklere karşı mesafeli tutum takınması ve bu kültüre aşına olmasındır. İkincisi ise ağırlıklı olarak İngilizce yayınlarından dolayı terimleri bu eserlerden alması tercüme esnasında da tercih edilen kelimelerin ilgili kelimeyi karşılamamasıdır. Söylediklerimizi örneklerle açıklamaya çalışalım.

a. İslamî literatüre dair terimleri bilinmemesi ve yanlış kullanılması.

Tuncer Bağışkan'ın eserine genel olarak baktığımızda onun İslam ve değerleri ile hiçbir ilgisi olmadığı, Müslüman ve Türk olmayan biriymiş gibi eseri kaleme aldığı görülür. Hadis rivayet etme geleneğini yakından bilenler hadisçilerin bu konuda ne kadar hassas olduklarını, bir hadisi rivayet ederken kılı kırk yardıklarını ve bu çalışmaların bugün modern araştırma yöntemlerinden farksız olduğunu, bilimsel araştırma metotlarının temelini oluşturduğunu bilirler. M. Fuat Sezgin'in *Buhari'nin Kaynakları* (Otto Yayınevi 2016) isimli eserine göz atıldığında ravilerin bu konuda ne kadar hassas oldukları ve en ufak bir şüpheyi bile değerlendirdiklerini görülür. Bu kadar titiz davranılan ve dikkat edilen bir konuda Bağışkan şunları söyleyebilmektedir:

*“Bu nedenle Hala Sultan'ın adına, kişiliğine, ölümüne, mezarına ve türbesine ilişkin bilgilerin tamamı **söylentilerle rivayetlere** dayanmaktadır.”* (s. 36)

.... söylencelerin yayıldığı kaydedilmektedir. (s. 36)

Hala Sultan'ın kişiliğine dair bir başka söylence de (s. 36)

“bazı Arap yazarların ortaya koyduğu veya dolaylı yoldan destekledikleri bir başka söylenti ise” s. 37.

Rivayete göre Hz. Muhammet'in süt halası Şefia (Ümmü Haram binti Milhan) Muhamet ile konuşurken Kıbrıs'ta şehit olacağını öğrenmiş, ... (s. 37)

Eserde sürekli olarak kullanılan söylenti ve söylence ifadeleri, olayın tarihselliğini önemsizleştiren ifadelerdir. Söylenti sözlüklerde “Pek çok kimse tarafından söylenen, ağızdan ağıza dolaşan, doğruluğu şüpheli, kesinlik kazanmamış haber, rivayet” şeklinde tanımlanmaktadır. Söylence ise efsanenin karşılığı olarak kullanılan bir söz olup “*Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye, asılsız, hayal mahsûlü hikâye, söylence, masal, efsâne*” şeklinde tarif edilmektedir. Bir edebiyat terimi olarak ise “*Halkın hayal gücünden doğan ve dilden dile söylenirken bu hayal gücüyle şekil değiştirerek olağanüstü nitelikler kazanan hikâye*” (Güleç 2014) şeklinde tarif edilmektedir.

Burada kullanılan rivayet kelimesi de hadisçilerin kullandığı anlamda değil, meddahların ve kassasların anlattıklarını ifade için kullandıkları hikaye ve efsane anlamında kullanılmıştır. Hadis terimi olarak rivayet ise “*hadisi vb. haberleri senediyle nakletmek, onları söyleyene veya yapana isnat etmek*” (Efendioğlu 2008) demektir ve meddahların kullandığı rivayet ile tamamen farklı anlamlarda kullanılmaktadır.

Bilindiği gibi Ümmü Harâm'a ait bilgiler, temelde hadis merkezli metinler içerisinde, başta sahabiler olmak üzere hadis ravileri ile yaygınlaşmıştır. Ümmü Haram'dan bahseden hadis Müslümanlar tarafından en muteber kabul edilen hadis kitaplarından *Buhârî*, (İsti'zân, 41) ve *Müslim*'de (İmâret, 160) yer almaktadır. Bu metinlerse nakil ve rivayet esasına dayanmakta olup İslam tarihi boyunca bilgi aktarımı ve bilginin sıhhati hususlarında en üst kriterleri esas alan ilmî eserler olarak genel kabul görmüştür. Bu eserlerde “rivayet” kelimesi son derece teknik bir terim olarak kullanılır,

ancak araştırmacı bu kelimenin anlam kayması sonucu günümüzde “kulaktan dolma bilgi, dedikodu” seviyesine düşen karşılığını esas alarak Ümmü Harâm hakkındaki bilgileri söylentilere dayanan bilgiler şeklinde ifade etmekte, bu da yazarın konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Ümmü Haram’dan bahseden hadis rivayetleri söylence veya efsane değildir. Bu literatürün nasıl titiz çalışmaların mahsulü olduğunu, hadis usulü okumadan, senet ve rical tenkidi hakkında bilgi sahibi olmadan idrak etmenin mümkün olamayacağı açıktır.*

Bağışkan teknik bir terim olan rivayeti söylence olarak değerlendirmekte, sahih bir hadisi kim olduğu bilinmeyen bir şehida için bir yaşlıdan dinlediği söylenceyi nakleder gibi aktarmaktadır. Yazılanlardan anlaşıldığı kadarıyla bu ikisi arasında hiçbir fark söz konusu değildir.

Bir diğer sorunlu alan ise yazarın üslubudur. Kanaatimce metinde saygısızca kullanılan ifadelerinin nedeni İslam kültür ve tarihi konusunda yeterli bilgiye sahip olmasının yanı sıra temellük ettiği ideolojisinin de etkisiyle yabancı kaynakları kullanması ve bilgileri tercüme etmesi olduğunu söylemiştik.

Medine’de yardım edenler mi, Ensar mı?

Tuncer Bağışkan eserinde şöyle bir ifade kullanıyor:

Bir başka söylence de... peygamberin Mekke’den Medine’ye gelmesine yardım edenler arasında bulunduğu doğrultusundadır. (s. 36)

* Ne yazık ki bu hatalı ve sakat bakış açısı, ilgili metinden diğer araştırmacılara da sirayet etmiş ve birçok araştırmacının da aynı hataya düşmesine neden olmuştur.

... zamanla akraba olduklarına dair söylencelerin yayıldığı kaydedilmektedir. (s. 36)

Yazar, bu cümlede literatürü ve tarihi bilmemesi ve iyi araştırmamasından dolayı iki büyük hata yapıyor. İlki Enes b. Malik Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde henüz çocuk sayılabilecek bir yaşta idi ve hicret esnasında Hz. Peygamber'e yardım etmesi söz konusu değildi. Muhtemelen İngilizce bir kaynaktan yararlanarak aktardığı bu bilginin doğrusu ise şöyledir: Ümmü Haram'ın da yeğeni olan ve Peygamberimizden en çok hadis rivayet eden bu sahabenin tam adı Enes b. Mâlik b. Nadr el-Ensârî (ö. 93/711-12) idi. İsminden de anlaşılacağı üzere Ensar'dan idi. Ensar ise bir terim olup sadece Hz. Peygamber'e değil, Mekke'den Medine'ye hicret eden müslümanlara yani muhacirlere yardım eden tüm Medinelilere verilen isimdir. Söylence meselesine daha önce değinildiği için tekrar üzerinde durmayacağım.

Muhaddis mi, hadis toplayıcı mı?

Hadis toplayıcısı olan Buhari (s. 37)

Hadis aktarıcısı Enes b. Malik'in ... (s. 36)

Bağışkan'ın hadis literatürünü bilmemesinden ve sadece tercüme ettiği yabancı eserlerden yararlanmasından kaynaklanan hatalarından biri de terim olduğunu bilmediği kimi kelimeleri sözlük anlamlarıyla yazıya geçirmesi hususudur. Böyle kullanıldığında mesele bambaşka bir yöne doğru kaymakta ve okur yanlış yönlendirilmektedir. "Hadis aktarıcısı" olarak söz konusu çalışmada geçen şey "ravilik"tir. Yazılan konu ile ilgili hadise ve haberlerin kaynağı olan raviler ise Hz. Peygamber'den duyup öğrendiklerini başkalarına öğretten ve aktaran kişilerdir. (Efendiğolu 2007: 472) Sözü edilen hadisin ravisi olan Enes b. Mâlik de aynı şekilde Hz.

Peygamber'in uzunca bir süre yanında bulunmuş ve kendisinden en çok sayıda hadis rivayet eden kişilerden, yani "müksirûn"dan biri olma mertebesine erişmiştir

Peygamberin "Kehaneti" (!)

Bağışkan'ın yanlış yerde ve yanlış anlamda kullandığı bir diğer kelime de kehanettir. Bu kelime genellikle müşteşriklerin Hz. Peygamber'i yermek ve eleştirmek için kalem aldıkları eserlerde kullanılmaktadır. İslam'ın ilk yıllarında da müşrikler Hz. Peygamber'in nübüvvetini inkâr etmek için bu kelimeyi telaffuz ediyorlar ve onun kâhinlikle itham ediyorlardı.

Bu kelimenin söz konusu çalışmada Ümmü Haram hadisinden bahsedilirken kullanıldığını görmemiz ilginçtir. Peygamberin kendisine bildirdiği kehanet" olarak kitapta geçen bu ifadeyi ima etmek bile ciddi anlamda problemlidir. Bu ifadeler sadece Hz. Peygamber için değil, diğer peygamberler için de kullanılamaz ve kullanılmamalıdır.

Bilindiği gibi söz konusu Ümmü Harâm hadisinde gayba dair mucizevî bir bilgilendirme söz konusudur ve bu da Hz. Peygamber'in peygamber oluşunun delili olarak referans gösterilen noktalardan yalnızca ve yalnızca bir tanesidir. Meşhur İslam tarihçisi İbn Kesîr, bu hadisin üç noktada peygamberliğe işaret ettiğini söyler. İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey, "Kasîde-i Nûniyye" isimli şiirinin 49. beytinde bu hadis-i şerife, mucizevî bir haber olması bakımından göndermede bulunur (Yazıcıoğlu 1983). Hz. Peygamber'in buna benzer pek çok hadisi vardır.

Müslümanların en muteber bildiği hadis kaynaklarında yer alan ve İslam bilginlerinin atıfta bulunduğu bu mucizeden Bağışkan'ın "Peygamberin kendisine bildirdiği kehanet"

(s. 40) olarak bahsetmesi, onun İslam tarihine ve hadis literatürüne karşı bilgisi olmadığını gösteren bir başka örnektir. Daha da üzücü olanı ise bunu bir yabancı imiş gibi yazıyor olmasıdır

b. Müslüman yerine ısrarla Arap denmesi

“Bazı Arap yazarların ortaya koyduğu veya dolaylı yoldan destekledikleri bir başka söylenti ise” s. 37.

Bağışkan'ın problemli yaklaşımlarından bir diğeri de İslam tarihini Arap tarihi olarak değerlendirmesi ve İslam'ı Araplara has bir din olarak algıladığını göstererek kültürel birikimle arasına bir mesafe koymasındır. Onun bu sorunlu yaklaşımı Arapça yazılan her eserin müellifini Arap olarak değerlendirmesine yol açmıştır. Oysa eserleri zikredilen müelliflerin hepsi Arap değildir, mesela eserine gönderme yapılan Belâzürî hakkında yapılan araştırmalar onun Arap asıllı bir aileden gelmediğini göstermektedir (Fayda 1992). Bir başka müellif olan Herevî ise Heratlı bir babanın Musul'da doğan oğludur (İzgi 1998). Bağışkan'ın Arap olmayan müelliflerin hepsini sırf Arapça yazdıkları için Arap olarak değerlendirmesi hatalı görünmektedir.

c. Birbiriyle çelişen ifadeler kullanması

“1650 yılına gelinceye kadar hiçbir Arap ve Osmanlı kaynağında Hala Sultan'ın mezarının yeri belirtilmemiştir. İlk belirten ise 1683 yılında Kıbrıs'ı ziyaret eden Cornelis van Bruyn ile 1760-1767 yılları arasında ziyaret eden Giovanni Mariti olmuştur. (s. 39)

Bağışkan'ın 1650 yılına kadar konu ile ilgili herhangi bir bilginin olmadığını söylemesi, ardındansa ilk bahsedilme tarihini 1683 olarak kaydetmesi okuru şaşırtmaktadır. Burada

iki hata söz konusu olup ilki tarihlerle ilgilidir. İkincisi ise Osmanlı-Arap kaynağı dendiikten sonra yabancı kaynaklardan bahsedilmesidir. Oysa 1650 yılına kadar belirtilmemiştir dediğine göre 1650 tarihli bir kaynak göstermesi beklenirdi. İkinciye gelecek olursak kullanılan ifade yerine “Yabancı kaynaklarda en eski tarihli bilgi...” veya “İlk belirten...” gibi bir ara cümlecğin konulması ve böylece bir başka konuya geçildiğinin netleştirilmesi icap ederdi

2. Bilgi yanlışları ve kaynakça kullanımı ile ilgili sorunlar

Bağışkan’ın eserinde karşılaşılan durumlardan biri de yanlış bilgi verilmesi ve literatürden eksik veya yanlış bilgi aktarılmasıdır.

a. Bilgi yanlışları

“Bu nedenle İslâm âlemi için kutsal sayılan Kabe ile Mekke’deki Hz. Muhammed’in mezarından sonra üçüncü sırada yer alan önemli bir ziyaret yeri özelliği taşımaktadır.” (s. 36)

Bağışkan’ın bu ifadelerinde iki büyük yanlış vardır. İlki Hz. Peygamber’in mezarının Mekke’de bulunduğı yargısıdır. Bu hatanın ne kadar büyük olduğunu anlatmaya çalışmaktan aciz olduğumu için işaret etmekle yetineceğim.

Bağışkan’ın ikinci fahiş hatası ise Hala Sultan’ın kabrinin Müslümanlar arasında üçüncü sıradaki önemli mekân olduğunu iddia etmesidir. Herkesin malumu olduğu üzere Müslümanlar için en kutsal olarak bilinen üç merkezden üçüncüsü Mekke ve Medine’nin ardından gelen Kudüs’teki Mescid-i Aksâdır. Medine ve Mescid-i Aksâdan habersiz olan müellifin, bugün Kıbrıslıların bile çok iyi bilmedikleri Hala Sultan’ın kabrinin Müslümanlar arasında en önemli mekan

olduğunu söylemesi, onun İslam tarih ve coğrafyasına karşı ne kadar bigane olduğunu gösteren yerinde bir örnektir.

“1650 yılına gelinceye kadar hiçbir Arap ve Osmanlı kaynağında Hala Sultan’ın mezarının yeri belirtilmemiştir. İlk belirten ise 1683 yılında Kıbrıs’ı ziyaret eden Cornelis van Bruyn ile 1760-1767 yılları arasında ziyaret eden Giovanni Mariti olmuştur. Böylece bu tarihten sonra mezarın yeri Arap kaynaklarında da belirtilmeye başlarken, bu mezarın halk arasında ‘ihtiyar kadının mezarı’ adıyla bilindiği ve hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar tarafından ziyaret edildiği bilgileri de verilmiştir.” (s. 36-37)

Bu satırlar da maalesef hatalarla doludur. Öncelikle mezarın yerini *“ilk belirten iki kişi”* üzerinde durması ve bunlar arasında 100 yıllık bir farkın olması yazarın kendi yazdıklarını bile okumadığını gösteren ilginç bir örnektir. Oysa doğrusu eski tarihli olan kaynağı, ilk bahsedene kişi olarak takdim etmesi şeklinde olmalıydı.

Üstelik bahsedilen mezardan Bağışkan’ın ifade ettiği gibi ilk olarak 1683 yılında bir yabancı seyyahın eserinde değil, Cafer Paşa’ya ait 1607 tarihli bir vakfiyede bahsedilmektedir. (Korkmazer 2017: 276) Üstelik vakfiyesi olan ve türbedar atanan bir mekân hakkında ilk bilgiyi yabancı seyyahların verdiğini söylemek de akıl almaz bir çıkarım olmalıdır. Nitekim aslı bilgi kaynağı inşâ eden, kuran, yapan, eden kişilere ait belge ve evrak elde iken gezen, gören kişinin nolları ise arızî ve ikincil bilgi kaynağıdır. Bir vakfiye dururken bir seyyahın o mekânı ilk defa bildirdiğini nakletmek ise beyhude bir çabadır. Dolayısıyla bu bakış da son derece mantıksız ve mesnetsiz olup akademik titizlikten oldukça uzak bir tavidir.

İlk bilgiyi aktaran kişi konusunda Bağışkan'ı eleştirmek haksızlık olur. Araştırmalarda yeni bir belge çıktığında bilinen bir tarih veya isim pekâlâ değişebilir ve bundan dolayı da araştırmacılar suçlanamaz. Bunu bilen araştırmacılar ise ihtiyatlı bir dil kullanıp kesin konuşmama yolunu tercih ederler. Bağışkan'ın yanlış bulduğumuz davranışı bilgileri mutlak ve kesinmiş gibi yazması, ihtiyat payı bırakmamasıdır.

Şimdi de Arap kaynaklarının, ismi geçen gezginlerden hareketle ilgili bilgileri vermeleri meselesine gelelim. “*İhtiyar kadının mezarı*” ya da “*salih kadının kabri*” şeklinde geçen bu ifade ilk İslam tarihi müelliflerinden vefat tarihi 279/892 olan Belâzürî’de yer alır. Bundan sonra da pek çok kaynakta geçen bu bilgi, söz konusu araştırmada sanki Avrupalı seyyahların keşfettiği efsanevî bir malumat gibi sunulmuştur. Üstelik bu seyyahlardan sonra Arap kaynaklarında da zikredildiğine yönelik cümlelerin sonunda Osman Turan’a yapılan atıfla da Karaçelebizade’ye işaret edildiği görülür. Osman Turan’ın dipnotta gösterilen makalesine baktığımızda ise Bağışkan’ın bilgileri çarpıtarak naklettiğini görüyoruz. Nitekim Turan’ın söz konusu makalesinde “*Avrupalı seyyahların Ümmü Harâm hakkındaki kayıtları da 1683’te Le Bruyn ile başlar*” denilmekte ve bu bilgi için de Hasluck’a referans verilmektedir. Bağışkan ise tarih, coğrafya ve millet sınırı koymaksızın bu bilgileri ilk verenlerin adı geçen iki Avrupalı olduğunu nakletmiştir. Bir başka Avrupalı araştırmacı Sinclair ise 1661 yılında resmî görevi olan bir türbedârın burada bulunduğunu ifade eder (Sinclair 2012: 428). Bu bilgiler Bağışkan’ın bu konuda derinlemesine literatür çalışması yapmadığını, buldukları ile yetindiğini göstermektedir. Üstelik dilini ve anlamını bilmediği metinleri de hiç okumadan kaynak olarak göstermesi, çalışmasını güvenirilmez kılan unsurlardan bir diğeridir.

Yazılanlardan anlaşıldığı üzere, seyyahlardan görerek bu bilgileri aktardığı iddia edilen Karaçelebizade Abdülaziz Efendi'nin vefat tarihi ise 1658'dir. Le Bruyn'un ziyaret tarihinden önce vefat eden Karaçelebizade yazdığı umumi tarihte (*Ravzatü'l-Ebrâr*) mezarın Tuzla'da olduğunu ifade etmiştir. Üstelik İstanbul kadısı iken şehirdeki yağ darlığının müsebbibi olarak gösterilerek padişah emriyle 1634 ila 1636 yılları arasında zorunlu ikamet gereği olarak Kıbrıs'a sürgün edilmiş ve söz konusu seyyahlardan daha önce adada bulunmuştur. Bu bilgilerse söz konusu araştırmada tamamen ıskalanmış görünmektedir.*

Bağışkan, çapak anlamına gelen ramsın müennesi olan Rümeysa'nın güzel kadın anlamına geldiğini söylerken bu bilgiyi hangi sözlükten aldığını da belirtmez.

Kıbrıs'ın Biricik Dervîşi Şeyh Mustafa Efendi (!)

Bağışkan bu bölümde neredeyse tüm bilgileri birbirine karıştırmış. Bağışkan adayı gezen G. Mariti'den naklettiği bilgide, Hala Sultan'ın mezarının bir dervîş tarafından ortaya çıkarıldığı bilgisi yer almaktadır. Bağışkan mezarı ortaya çıkaran bu dervîşin olsa olsa Şeyh Mustafa olduğu kanaatine ulaşmış, üstelik bunu da kesin bir dille iddia etmiştir (s. 39). Bu bilgiyi verdikten sonra *Destebend-i Reyhân der Terceme-i Ümmü Harâm binti Milhân* adında bir eser yazdığını söyleyerek hatalı tespitlerine devam etmiştir. Halbuki iki bölüm olduğu söylenen eser aynı konuda farklı iki müellif tarafından hazırlanıp bir araya getirilen iki ayrı eserdir. İlkinin müellifi Hilmi Efendi olup eserinin adı *Destebend-i Reyhan*'dır. İkincisinin müellifi ise Şeyh İbrahim

* Bizim açımızdan kötü olan durum bu denli derinlemesine bakmadığımız için yayınladığımız *Bir Demet Reyhân* neşrinde de Bağışkan'a güvenip bu bilgileri olduğu gibi alarak aynı hatayı işlememizdir.

Efendi olup eserinin adı *Nihâyetü'l-İtisam*'dır.* Bağışkan'ın mevcut bilgisi ile bu iki eseri okuyup anlayacak durumda değildir. Muhtemelen bir başka yerden aldığı bilgileri tekrar etmiş olmalıdır.

Mezarı bulunduğu söylenen kişinin Şeyh Mustafa olduğu iddiası ve Şeyh Mustafa'nın yazdığı eserin Destebend-i Reyhân olması yanlış bilgilerdir. Burada tüm bilgiler birbirine karıştırılmış, ince bir işçilik bekleyen tarihî bir metin ve hadise içinden çıkılmaz bir hale getirilmiştir. Kimin ne yazdığı veya dediği, hangi yüzyılda yaşadığı anlaşılmamaktadır. Mariti mezarın bir derviş tarafından ortaya çıkarılmasının 18. yüzyılın başında olduğunu ifade eder. Bağışkan'ın iddialarının bir an için doğru olduğunu düşünürsek Şeyh Mustafa'nın yüzyılın başında mezarı bulunduğu, ardından yüzyıl sonunda da (1795 yılında) bir biyografi kaleme almak için İstanbul'a gittiği sonucuna ulaşırız ki bunun imkansız olduğunu söylemeye herhalde gerek yoktur.

b. Literatür bilgisindeki eksiklik ve kaynakların kullanılamayışı

Bağışkan yararlandığı kaynakların mahiyetini bilmekte, bulabildiği kaynağı en eski olarak kabul etmekte, daha eski bir kaynak olabileceğini düşünememektedir. Bu konulardaki bilgisizliğinden dolayı da iddialı sözler söylebilmektedir. Hala Sultan'dan bahseden ilk kaynağın dokuzuncu yüzyıla ait olduğunu söylemesi buna örnek olarak gösterilebilir.

* *Nihayeti'l-itisam li Ümmi Haram: Hala Sultan hal tercümesi : inceleme-günümüz Türkçesi-tenkitli metin*. Kıbrıs Hala Sultan Tekkesi Türbedarı Şeyh İbrahim Efendi, hazırlayan Ömer Said Güler. Lefkoşa : Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2018. 151 s.

“...öldüğü iddia edilen tarihten 200 yıl sonra (IX. Yüzyılda) ondan ilk söz eden Arap kaynağı İbn Kayyat’ın kaleme aldığı *Kitap al-Amwal*’dır.” (s. 36)

Bağışkan’ın metninin sadece burada değil, kitabın sahabe mezarlarından bahsedilen diğer bölümlerinde de hadis metinlerine hadis usulünü bilmeyen bir nazarla yaklaştığı, sadece kronolojiyi esas aldığı görülür. Halbuki hadis usulünü bir kenara bırakıp sadece kronolojiyi esas alsak bile bu bilginin hatalı olduğu çok bariz bir şekilde görülmektedir. Nitekim meşhur Ümmü Harâm hadisinin geçtiği kitaplardan biri olan *Muvattâ* isimli eserin müdevvini olan İmâm Mâlik’in vefat tarihi 179/795’dir. Bu da verilen tarihten daha erken dönemde telif edilen eserlerde Ümmü Harâm’dan bahsedildiğini göstermektedir.

Kıbrıs üzerine yapılan ilk fetih hareketinin tarihi gibi çok önemli bir konuda kesin bir bilgi olmadığını söylerken (s. 35) başvurduğu kaynağın bir sempozyumda uzmanlık alanı Kıbrıs ve İslam tarihi olmayan biri tarafından sunulan bildiriye dayanması onun kaynak seçimindeki eksikliğini göstermektedir. Oysa Emeviler döneminde Kıbrıs üzerine yapılan akınlar tarih kitaplarında tüm detaylarıyla anlatılmaktadır.

c. Birinci derece kaynaklar yerine ikinci, üçüncü dereceden kaynakların tercih edilmesi ve güvenilir olmayan kaynakların kullanılması

Bağışkan’ın araştırmasında herhangi bir kaynak hiyerarşisi oluşturmaksızın ve bilgilerin nerede geçtiği dikkate alınmaksızın tenkit süzgecinden geçirilmeden kullanıldığına bir önceki paragrafın son cümlesinde de görüldüğü gibi sıkça şahit oluyoruz. Araştırmada Ümmü Harâm’ın Kıbrıs’ta değil Beyrut’ta öldüğünü nakleden iki kaynak zikredilmiştir.

Bunlardan biri Salih b. Yahyâ'ya aittir. Ancak eserin araştırmacı tarafından kullanılan neşrinin haricinde 1927'de yayınlan bir neşrind eseri yayınlayan P. L. Cheikho'nun, bu bilgiyi notlandırma bölümünde tashih ederek düzelttiği görülmektedir. Kaynakların ikincisi ise Şîî bir tarihçi olan İbn Asem el-Kûfî'nin *Kitâbu'l-Fütûh*'u olup bu çalışmanın ise isnad usûlüne riayet etmediği gibi birçok ravi ve sahabi adı uydurduğu ifade edilmiştir (Fayda 1999. Bu da kaynakların değerlendirilmeden araştırma malzemesi olarak kullanıldığını göstermektedir.

... zamanla akraba olduklarına dair söylencelerin yayıldığı kaydedilmektedir. (s. 36)

Hz. Peygamber'le Ümmü Haram'ın akraba olduklarına dair verilen bu bilginin alındığı kaynak Kevork Keshishian'ı *Romantic Cyprus* isimli eseridir. Meşhur hadisi aldığı kaynak da bir sanat tarihçisi olan Emel Esin'in makalesidir. Ve bu durum sadece bu iki örnek ile sınırlı değildir. Ümmü Haram'ın Hz. Peygamber'le akraba olup olmadığını öğrenmek için bakılacak yüz kitap ismi sıralansa bu kitap o listeye giremez. Hadis rivayetlerine söylence demesiyle ilgili yukarıda izahatta bulunulduğu için o konuya yine değinme gereği duymuyorum.

Kendisinin Arap harfli Türkçe metinleri okumasını bilmediği için başkalarına yaptırdığı okuma ve nesre çeviri yanlışlarını örnek olarak vermeyeceğim. Okuması ve nesre çeviri bilen birine kontrol ettirmemesi eleştirilebilir. Ayrıca Osmanlıca, Osmanlı kültürü, İslam ve İslam kültürü konularında en temel ve basit bilgileri bile bilmediği halde böyle bir eser yazmaya cüret etmesinin nedenini erbabı hemen anlayacaktır.

Sonuç yerine

Şu ana kadar yazılanları anahatlarına özetlemeye çalışalım.

Tuncer Bağışkan'ın *Kıbrıs'ta Osmanlı-Türk Eserleri* isimli eseri alanında yapılmış en kapsamlı ve en çok başvuru alan eser olmasına karşın yeterince ciddi ve titiz bir çalışmanın ürünü değildir ve kullananları yanıltan bilgi yanlışları ile doludur. Kitabın eksik ve hatalı yönlerini sadece Hala Sultan ile ilgili yazdıklarından yola çıkarak şöyle sıralayabilirim.

- Arapça bilmediği halde bu kadar Arapça kaynak kullanması,
- Hangi bilgi için hangi kaynağa bakması gerektiğini bilmemesi,
- Okumadan ve anlamadan kimi kaynakları dipnotta göstermesi,
- İslam dünyasında kitap yazma geleneği konusunda bilgi sahibi olmaması,
- İslam ve Osmanlı kültürüne ve tarihine bir yabancıdan daha çok yabancı olması,
- İslam ile ilgili en temel bilgileri bilmediği halde uzmanlık isteyen konularda hüküm vermesi,
- Osmanlıca bilmediği halde Osmanlı eserleri üzerine hükümlerde bulunması,
- Özellikle sahabe kabirleri ile Rum azizlerinin kabirleri arasında ilgi kurarak zımnen oraların Rumlar için kutsal yerler olduğunu ve sonra Türklerin de kabul ederek ziyaret ettiklerini satır arasında söylemesi,
- Kaynakları yanlış kullanması ve birinci derecede kaynaklar varken konu ile doğrudan ilgili olmayan kaynakları kullanması,

- Şiir okumalarında ve nesre çevirilerinde hatalar olması.

Bu maddeler ışığında söz konu çalışma dikkatlice okunmalı ve verilen bilgiler mutlaka bir eleştiri süzgecinden geçirilmeli veya bir başka kaynakla teyit edilmelidir.

Bunca olumsuz tarafında rağmen böyle bir kitabın yayınlanmış olması Kıbrıs'ta var olan Türk kültür ve tarihine ait mekanları oldukları hali resimlemesi ve detaylı bilgi vermesi bakımından önemlidir. Ayrıca tanıtılan eserlerin çevresinde o eserle ilgili halk arasında şayi söylenceleri de nakletmesi özellikle Kıbrıs halk inancı incelemeleri açısından kıymetlidir.

Kaynakça

Ayverdi, İlhan. (2005) *Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük = Kubbealtı Lugatı*. red. etimoloji Ahmet Topaloğlu; yay. haz. Kerim Can Bayar. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Bağışkan, Tuncer (2005). *Kıbrıs'ta Osmanlı- Türk Eserleri*. Lefkoşa: Kuzey Kıbrıs Müze Dostları Derneği.

Belazüri, Ebü'l-Abbas Ahmed b. Yahya b. Cabir (1987) *Fütuhu'l-Büldan: (Ülkelerin Fetihleri)*. trc. Mustafa Fayda. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Efendioğlu, Mehmet (2007). "Ravi" *TDV İslam Ansiklopedisi*, 34, İstanbul: TDV Yayınları, s. 472-474.

Efendioğlu, Mehmet (2008). "Rivayet" *TDV İslam Ansiklopedisi* 35, İstanbul: TDV Yayınları, s. 135-137

Fayda, Mustafa (1992). "Belâzürî" *TDV İslam Ansiklopedisi* 5, İstanbul: TDV Yayınları, s. 392-393.

Fayda, Mustafa (1999). "İbn Asem el-Kufî" *TDV İslam Ansiklopedisi* 19. İstanbul: TDV Yayınları, s. 325-326.

Güleç, İsmail (2014). *Anonim Halk Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Güleç, İsmail. Ömer Said Güler. *Bir Demet Reyhan Milhân Kızı Ümmü Harâm'ın Hâl Tercümesi Deste-bend-i Reyhân der Terceme-i Ümmü Harâm binti Milhân*. KISBÜ: İstanbul, 2017.

İzgi, Cevat (1198). 1998, "HEREVÎ, Ali b. Ebû Bekir" *TDV İslam Ansiklopedisi* 17. İstanbul: TDV Yayınları, s. 221-222.

Kormazer, Sıddık (2017). "Frenk Cafer Paşa'nın Kıbrıs'ta Kurduğu İlk Vakfı ve Hizmetleri". *Osmanlı Döneminde Kıbrıs Vakıfları*. ed. Mahfuz Söylemez. Lefkoşa: Yakındoğu Üniversitesi Yayınları, s. 257-278.

Sezgin, M. Fuat (2016). *Buhari'nin Kaynakları*. İstanbul: Motto Yayınları.

Sinclair, Tom (2102). "The Muslim Monuments of Larnaca", *Histories of Ottoman Larnaca*, ed. Evangelia Balta vd., The Isis Press, İstanbul.

Yazıcıoğlu, M. Said. (1983) "Hızır Bey ve Kasîde-i Nûniyesi", *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXVI, s. 549-588.

Ek 2: Kıbrıs ile ilgili yaptığım çalışmalar

Kitaplar

Kıbrıs'ın Manevi Mimarları, Lefkoşa: KISBÜ, 2016, 96 s.

Bir Demet Reyhan Milhân Kızı Ümmü Harâm'ın Hâl Tercümesi Deste-bend-i Reyhân der Terceme-i Ümmü Harâm binti Milhân. Ömer Said Güler ile birlikte. KISBÜ: İstanbul, 2017, 112 s.

Kıbrıs'ın Manevi Atlası, Lefkoşa: KISBÜ, 2018, 184 s.

Gazi Mağusa Gezi Rehberi. Kıbrıs, Adakent Üniversitesi Yayınları, 2019.

Lefkoşa Suriçi Rehberi. Mağusa: Adakent Üniversitesi, 2020.

Kıbrıs Gezi Rehberi, İstanbul: Derin Tarih Yayınları, 2022, 104 s.

Editörlüğünü yaptığım kitaplar

Sürgün Bir Şeyhe Armağan Atpazari Kutup Osman Efendi. Ed. İsmail Güleç, Ali Namlı, Ömer Said Güler, İstanbul: KISBU, 2019, 222 s.

Kıbrıs'ın Fethi ve Hala Sultan, haz. İsmail Güleç, Haşim Şahin. Lefkoşa: Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2017.

Adalarda Türk-İslam Kültürü, haz. İsmail Güleç, Oğuz Karakartal. Lefkoşa: Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2018.

Kıbrıs Masalları, (Derleyen: Mehmet Ertuğ, Yayına Hazırlayan: İsmail Güleç-Neslihan Güleç Yücelşen, Resimleyen: Fatih M. Durmuş, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınları, Mart 2018, 127 s.

Makale ve bildiriler

“Kendi Şiirleri Işığında Hilmi Efendi’nin Şairliği”. *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* II/1 (2018): 17-24.

“Tuncer Bağışkan’ın Kıbrıs’ta Osmanlı-Türk Eserleri İsimli Eseri Üzerine”. *Yakındoğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, III/2 (Güz 2017) s. 67-80.

“Türbe ve Şehidalar ile İlgili Söylenceler”. *Kıbrıs Türk Edebiyatı ve Edebiyatçıları Üçüncü Uluslararası KIBATEK Kıbrıs Türk Edebiyatı ve Edebiyatçıları Sempozyumu Bildirileri* 5-6 Mart 2018 Lefkoşa. İstanbul: Kisbu Yayınları, 2018. c. II, s. 35-44.

“Kutup Osman Efendi’ye ait olduğu söylenen divan üzerine”, *Sürgün Bir Şeyhe Armağan Atpazari Kutup Osman Efendi*. Ed. İsmail Güleç, Ali Namlı, Ömer Said Güler, İstanbul: KİSBU, 2019, s. 165-175.

“Vafaka Şenn Tabaka’nın Kıbrıs Versiyonu: Dilruba Hanım” *Dil ve Edebiyat Aylık Dil Edebiyat ve Kültür Dergisi* 115 (Temmuz 2018). s. 65-67.

“Lefkoşa II. Mahmud Kütüphanesi” *Z Kültür Sanat Şehir Tematik Dergi*, 5 (2021), s. 170-171.

“Ozanköy Camii Mezarlarından Mesut Ağa’nın Mezar Taşı” *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* , 1 (2017/1), 105-106 .

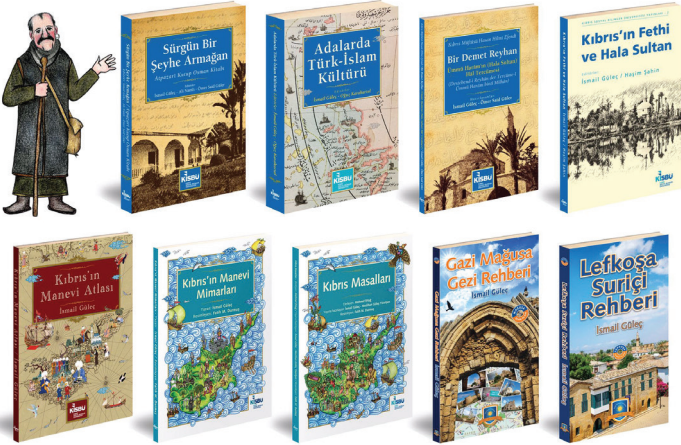
Fikriyat.com yazıları

Kıbrıs bizim neyimiz olur?

Hala Sultan olması şart mıdır?

Maraş açılıyor, sıra Lefkoşa’da

Ne Mustafa Ne Akıncı!

Kıbrıs ile ilgili hazırladığım kitapların kapakları